

HOTĂRÎRE
cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sectorului
agroalimentar în perioada anilor 2006-2015

nr.1199 din 17.10.2006

Monitorul Oficial nr.170-173/1312 din 03.11.2006

* * *

Abrogat: 21.03.2008

[Hotărîrea Guvernului nr.282 din 11.03.2008](#)

În scopul dezvoltării sectorului agroalimentar, bazat pe tehnologii avansate, eficiente și competitive, conform standardelor europene, asigurării securității alimentare a țării și creșterii veniturilor populației din spațiul rural, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015 (se anexează).

2. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare:

în comun cu Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei și Comerțului, instituțiile și organizațiile interesate, va elabora, în termen de o lună, Planul de acțiuni privind implementarea și realizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015, prezentîndu-l, în modul stabilit, spre aprobare Guvernului;

va prezenta semestrial Guvernului raportul despre realizarea Strategiei nominalizate.

PRIM-MINISTRU

Vasile TARLEV

Contrasemnează:

Ministrul agriculturii și industriei alimentare

Anatolie Gorodenco

Ministrul economiei și comerțului

Igor Dodon

Ministrul finanțelor

Mihail Pop

Chișinău, 17 octombrie 2006.

Nr.1199.

Aprobată
prin Hotărîrea Guvernului
nr.1199 din 17 octombrie 2006

STRATEGIA
de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006 – 2015

1. INTRODUCERE

Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015 (în continuare –

Strategie) este parte componentă a politicii social-economice a statului, direcționată spre renașterea și dezvoltarea sectorului agroalimentar al republicii, în care sînt concretizate scopurile și prioritățile de bază, expuse în Programul de activitate a Guvernului pe anii 2005-2009 "Modernizarea țării – bunăstarea poporului", în Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (SCERS), Programul Național "Satul Moldovenesc" și în Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană.

Necesitatea aprobării Strategiei este condiționată de următorii factori:

formarea structurii organizaționale și instituționale a sectorului agrar, bazată preponderent pe sectorul privat;

finalizarea perioadei de cinci ani de preferințe parțiale, acordate Republicii Moldova în perioada aderării la OMC;

diversificarea piețelor de desfacere în legătură cu semnarea Acordului cu privire la comerțul asimetric cu țările Uniunii Europene;

proclamarea în calitate de scop strategic de stat – Republica Moldova – integrarea în Uniunea Europeană;

schimbările pe piața resurselor de muncă în legătură cu migrarea intensă a populației în străinătate;

ritmurile lente ale modificării structurale și modernizării complexului agroalimentar.

Scopul strategic al politicii agrare de stat este formarea unui sector economic competitiv cu tehnologii performante, conform standardelor europene. În legătură cu aceasta, prezenta Strategie este elaborată în conformitate cu principiile de bază ale Politicii Agrare Comune (Commun Agricultural Policy) a Uniunii Europene.

Realizarea scopului strategic al politicii agrare se asigură prin elaborarea și aplicarea mecanismelor și instrumentelor speciale, dintre care cele mai importante sînt:

asigurarea stabilității macroeconomice și a unui climat investițional favorabil;

perfecționarea potențialului profesionist și sporirea eficienței utilizării acestuia;

dezvoltarea spiritului de antreprenariat, crearea unor condiții egale pentru dezvoltarea diverselor forme de întreprinzător;

reforma structurală a sectorului agrar în baza unei politici active de stimulare a dezvoltării ramurilor și direcțiilor prioritare ale producției agricole;

promovarea politicii active în domeniul științei și inovării;

dezvoltarea în sectorul rural a unei infrastructuri eficiente (de producere și de menire socială);

asigurarea securității ecologice a producției agricole.

Prezenta Strategie este elaborată în baza analizei evoluției sectorului agroalimentar al Moldovei și a stării actuale, a experienței noilor țări-membre ale Uniunii Europene, precum și a documentelor de bază ale Comisiei Europene în domeniul politicii agrare.

Strategia servește drept bază pentru elaborarea și actualizarea programelor strategice naționale, ramurale și sectoriale de susținere și dezvoltare a ramurilor prioritare din sectorul agroalimentar.

2. STAREA ACTUALĂ

2.1. Structura și eficiența sectorului agrar

În prezent, agricultura ocupă un loc semnificativ în economia națională a țării, contribuția ei în crearea produsului intern brut fiind la nivel de circa 18%. Împreună cu industria de prelucrare a materiei prime agricole, sectorul agrar contribuie cu circa 32% la crearea PIB-ului și cu aproape circa 65% în volumul total al exporturilor, în agricultură fiind antrenați peste 40,5 la sută din populația ocupată a țării.

Sub aspect ramural al producției agricole, o pondere relativ mai mare o are sectorul fitotehnic – 69,2% (în baza datelor anului 2005), iar produsele zootehnice ocupă 30,8%. Structura suprafețelor însămînțate a suferit modificări nefavorabile. Dacă mărirea suprafețelor ocupate cu culturi cerealiere (cu cca 40 la sută) nu are un impact semnificativ, atunci majorarea suprafețelor însămînțate cu floarea-soarelui (de 3 ori) și reducerea de 6 ori a suprafețelor ocupate cu plante de nutreț va conduce la degradarea în continuare a solurilor.

2.2. Structura organizatorică și instituțională

La etapa sa postprivatizațională agricultura autohtonă, din punctul de vedere al cadrului organizatoric și instituțional, a devenit foarte diversificată. La data de 1 ianuarie 2006 în sectorul agrar al Moldovei activau următoarele formațiuni economice:

147 de cooperative de producție, cu suprafața totală de 132,2 mii ha sau 8,6 la sută din suprafața totală a terenurilor cu destinație agricolă;

1291 de societăți cu răspundere limitată, cu suprafața de 632,3 mii ha (41,2%). dintre care suprafața de 128,2 mii ha sau 8,4% constituie proprietatea fondatorilor;

378070 de gospodării țărănești (de fermier), cu suprafața de 563,1 mii ha (36,7%);

221 de întreprinderi individuale, cu suprafața de 10,1 mii ha (0,66%);

alte formațiuni, cu suprafața de 196,8 mii ha (12,84%).

Fiind adepți ai reformării, mai întâi de toate, ai privatizării pământului și patrimoniului, majoritatea țăranilor împrumătăriți nu au cunoștințele necesare pentru a iniția un business privat, experiență managerială, de marketing etc.

Continuarea reformei agrare necesită orientarea spre crearea unor întreprinderi, cu direcții și niveluri de specializare, cu dimensiuni optime, capabile să utilizeze tehnologii moderne, precum și structuri orientate spre prelucrarea, păstrarea și comercializarea producției obținute.

Crearea designului modern al agriculturii prevede următoarele acțiuni principale din partea structurilor abilitate de stat:

asistența autorităților administrației publice locale privind organizarea, înregistrarea și lansarea activității întreprinderilor: (I) agricole (cu diferite forme organizatorico-juridice) specializate în producerea producției-marfă, bazate pe proprietatea privată; (II) de prelucrare, păstrare și comercializare; (III) de servicii;

separarea structurilor producătoare de marfă de gospodăriile auxiliare ale populației.

Un scenariu mai detaliat al continuării reformelor în sectorul agrar necesită elaborarea și adoptarea la diferite niveluri – regional, raional și la nivel de sat (comună) – a unui program cu un plan de acțiuni concrete de revitalizare a sectorului agroalimentar.

Sub aspect instituțional, agricultura postprivatizațională este la fel de neomogenă ca și în cadrul său organizatoric. În afară de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, care prin activitatea structurilor sale de nivel național și raional a fost și rămâne un stat major al ramurii, funcționează și diferite instituții și organizații nonguvernamentale, cum ar fi: Federația Națională a Patronatului din Agricultură și Industria Alimentară, Federația Națională a Fermierilor și alte asociații naționale ale producătorilor agricoli și procesatorilor.

2.3. Rolul sectorului agroalimentar în asigurarea securității alimentare

În prezenta Strategie sînt accentuate aspectele de bază ale asigurării securității alimentare a țării. Întîi de toate, se cere să fie menționat faptul că, pe întreaga perioadă de reformare, consumul celor mai valoroase produse alimentare pe cap de locuitor în Moldova a fost și rămîne în permanentă micșorare.

Tabelul 1

Consumul produselor alimentare pe cap de locuitor (kg)

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	Coșul minim alimentar (mediu echilibrat)*	Norma fiziologică de consum**
Carne și produse din carne (recalculate în carne, inclusiv slănină și	58,0	23,0	23,6	24,0	26,6	26,5	31,6	27,84	44,0

subproduse în expresie naturală)									
Lapte și produse lactate (recalculate în lapte)	303,0	165,2	152,8	154,6	167,3	164,4	166,2	141,0	240,0
Ouă, bucăți	203,0	107,2	132,7	138,8	158,1	158,3	161,7	229,20	280,0
Cartofi	69,0	67,8	53,4	65,4	67,7	69,2	62,9	90,84	93,0
Legume și bostănoase	112,0	86,3	83,1	103,5	99,4	106,6	88,1	122,16	150,0
Fructe, pomușoare și struguri (fără prelucrare în vin)	79,0	59,7	31,8	33,0	38,0	43,0	38,4	79,44	80,0
Produse de panificație (pâine și paste făinoase, recalculate în făină) făină, crupe și leguminoase	171,0	135,0	133,9	139,4	140,6	132,8	145,5	138,60	144,0

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.115.

** Datele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică.

Fiind apreciat sub aspect natural, fenomenul subalimentației este confirmat prin mai mulți indicatori valorici. În capitolul 3.3. al Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei se constată faptul că aproximativ 40 la sută din populația țării se află sub limita sărăciei, evaluată la nivel internațional pentru perioada anului 2002 (conform capacității de cumpărare) în sumă de 2,15 dol.SUA pe cap de locuitor, zilnic. Conform aceleiași surse de informare, majoritatea covârșitoare a persoanelor, afectate de fenomenul subalimentației, sînt locuitori ai satelor, de regulă, de vîrstă înaintată.

În scopul soluționării problemei substituirii importului masiv al produselor agroalimentare se impune întreprinderea unor măsuri urgente de creștere a volumelor de producere a produselor de origine animală, precum și a legumelor, fructelor și a altor produse de înaltă valoare nutritivă.

3. PIAȚA RESURSELOR

3.1. Piața funciară

Solul este principalul mijloc de producție în agricultură, care, pentru Republica Moldova, este și principala bogăție naturală. Solul, diversitatea și potențialul lui productiv oferă posibilitatea dezvoltării tuturor ramurilor tradiționale ale agriculturii, cu condiția folosirii diferențiate și protejării lui eficiente.

Conform situației de la 1 ianuarie 2005, suprafața totală a republicii constituie **3384,6** mii ha, inclusiv **2521,6** mii ha (74,5 la sută) – terenuri agricole, din care: **1840,2** mii ha (72,9 la sută) – terenuri arabile, **297,7** mii ha (11,8 la sută) – plantații perene, **373,5** mii ha (14,8 la sută) – fînețe și pășuni.

Suprafața terenurilor – proprietate publică a statului constituie **783,5** mii ha (23,2 la sută), suprafața terenurilor – proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale – **733,2** mii ha (21,6 la sută) și suprafața terenurilor aflate în proprietate privată – **1867,9** mii ha (55,2 la sută).

În prezent, pe teritoriul Moldovei circa 40 la sută din terenurile agricole au soluri erodate de diferite grade: slab erodate – 23,2 la sută, moderat-erodate – 11,7 și puternic erodate – 4,9 la sută.

Folosirea eficientă a fondului funciar necesită menținerea bilanțului humusului și elementelor nutritive, excluderea sau diminuarea proceselor de degradare a solurilor. Sub acest aspect, dezvoltarea agriculturii durabile implică organizarea antierozională a terenurilor agricole, implementarea măsurilor de protecție a solurilor, administrarea științific fundamentată a îngrășămintelor.

Scopul principal al funcționării acestei piețe îl constituie transmiterea prin mecanismele de piață (vînzare-cumpărare, moștenire, schimb, gajare, arendă etc.) a terenurilor agricole în proprietatea privată sau în folosință temporară celor mai iscusiți agricultori, capabili să folosească aceste pămînturi cu maximă eficacitate economică.

În întreaga perioadă de funcționare oficială (1 februarie 1999 – 1 ianuarie 2005) pe piața funciară a Moldovei (fără regiunile transnistrene) au fost înregistrate 462674 tranzacții cu terenuri agricole, inclusiv: 156816 (33,9%) – tranzacții de vânzare-cumpărare, 158224 (34,2%) – moștenire, 73512 (15,9%) – donații, 17278 (3,7%) – gajare (ipotecă), 55657 (12,0%) – arendă.

De menționat că, în această perioadă ponderea tranzacțiilor cu terenuri agricole constituie 3/4 din toate tranzacțiile imobiliare.

Pentru atingerea scopului său de bază, dezvoltarea pieței funciare în Moldova trebuie să fie mult mai intensivă. Și mai importantă este majorarea volumelor absolute și relative ale tranzacțiilor de schimb al terenurilor agricole, care vor contribui nemijlocit la micșorarea numărului loturilor de pământ agricol și consolidarea civilizată a suprafețelor agricole, lucrate în cadrul uneia și aceleiași familii (întreprinderi).

3.2. Piața forței de muncă

Scopul de bază al pieței forței de muncă este crearea posibilităților reale de regrupare civilizată a potențialului existent de resurse umane, readresarea fluxurilor forței de muncă spre cele mai eficiente ramuri și subramuri ale economiei de piață. Conform abordărilor teoretice ale economiei de piață, mărimea optimală a șomajului, care materializează piața forței de muncă, ar trebui să fie la nivel de 3-4% din întreaga populație a țării în vîrstă aptă de muncă.

Prin utilizarea metodologiei Biroului Internațional de Muncă (BIM) în Republica Moldova în ultimii ani rata generală a șomajului constituie 6,6-6,8%. În localitățile rurale însă acest indice este mult mai înalt, iar prin fenomenul așa-numitului șomaj latent, specific anume localităților rurale, rata adevărată a șomajului rural, mai cu seamă în sezonul nevegetativ, atinge proporții de 1/3 din numărul populației în vîrstă aptă de muncă.

Fiind lipsiți de locuri permanente de muncă, agricultorii sînt remunerați la nivelul cel mai scăzut din toate ramurile economiei naționale. Drept consecință a lipsei locurilor de muncă remunerate corespunzător, în ultimii ani are loc exodul masiv al forței de muncă atît din agricultură, cît și din spațiul rural în ansamblu.

3.3. Piața financiară

Una din importantele restricții ce trebuie înlăturate pentru dezvoltarea și creșterea mai rapidă a sectorului agricol este lipsa investițiilor pe termen lung atît interne, cît și externe, care, nemijlocit, ar putea spori productivitatea în agricultură și ar genera competitivitatea internațională a produselor agricole și alimentare din țară. Aceste investiții sînt necesare pentru reproducerea livezilor și viilor, restabilirea sistemelor de irigare, reînnoirea parcului de mașini agricole și pentru restabilirea sectorului zootehnic. Numai pe parcursul anilor 2000 – 2005 agricultura a atras investiții în sumă de 1147,4 mil.lei.

Tabelul 2

Investiții în capitalul fix

(mil.lei)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Agricultură	60,2	113,7	159,9	186,7	308,2	318,7
În % față de totalul pe economia națională	3,4	4,9	5,7	5,2	6,0	4,9

Crearea și utilizarea Fondului de subvenționare a creditării agriculturii de către băncile comerciale, asociațiile de economii și de împrumut ale cetățenilor și Corporația de finanțare rurală au majorat valoarea creditelor acordate agenților economici din agricultură.

Tabelul 3

Dinamica indicilor de creditare a sectorului agrar

Indicii	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Valoarea creditelor acordate agenților economici (mil.lei)	176,8	184,7	930,6	646,3	830,5	1220,0
Inclusiv asociațiile de economii și împrumut (mil.lei)	0	0	126,0	238,1	280,4	290,0
Rata medie a dobânzii (%)	30- 32	27- 28	24- 26	19- 21	21- 22	21-26
Fondul de subvenționare utilizat la valoarea creditelor acordate (mil.lei)	0	0	11,1	29,9	22,0	28,6

O povară grea istorică pentru toate întreprinderile, mai ales din sectorul agroindustrial, o constituie datoriile istorice, în formă de amenzi și penalități, care frânează considerabil activitatea agenților economici în sectorul respectiv.

3.4. Piața serviciilor

În economia contemporană piața serviciilor devine unul din domeniile cele mai eficiente, oferind nu numai locuri de muncă, dar servind și ca factor de atragere a investițiilor străine cu randament sporit. În ceea ce privește piața serviciilor în sectorul agrar, ea s-a manifestat din start ca factor dominant în creșterea productivității muncii și a calității producției.

Serviciile de mecanizare și transport în agricultură se desfășoară sub mai multe aspecte: creșterea permanentă a numărului de tractoare ce revin la 100 ha de teren arabil de la 2,45 în anul 2000 până la 5,0 în anul 2005 (în țările vest-europene acest indice este de 11,0-13,0 tractoare), cu structura corespunzătoare și cu completarea agregatelor tehnologice adecvate (pluguri, boroane, cultivatoare, platforme de transport etc.).

În ultimii 4 ani (2002-2005) parcul de tractoare și combine s-a înnoit cu 4754 tractoare și 709 combine, din care 1078 tractoare și 166 combine au fost procurate în anul 2005.

Întru completarea parcurilor de mașini, precum și satisfacerea necesităților producătorilor agricoli cu tehnică nouă sînt utilizate diferite forme de subvenționare și creditare (directă, indirectă, leasing etc.). Serviciile de instruire a personalului stațiunilor tehnologice de mașini (STM), precum și a producătorilor agricoli de pe teren se efectuează fără plată de către instituțiile respective de stat sau cu suportul financiar al statului în alte tipuri de instituții.

Se iau măsuri în vederea asigurării producătorilor agricoli cu servicii mecanizate, accentul de bază fiind pus pe folosirea tehnicii moderne de randament maxim pentru implementarea tehnologiilor noi în agricultură. În acest context, implementarea Proiectului Creșterii Producției Alimentare 2KR constituie o parte importantă a programului în cauză.

Condițiile de prestare a serviciilor se răsfrîng și asupra tehnicii de irigare, ca parte componentă a STM, dotate cu tehnica respectivă, sau a tehnicii ce aparține altor structuri agricole, precum și rețelelor electrice corespunzătoare. Schimbările desfășurate în sectorul agrar au impus necesitatea elaborării unei noi Concepții de dezvoltare a mecanizării în sectorul agrar.

Serviciile veterinare apar sub mai multe forme: curente (tehnologice), de urgență (ocasionale) și extraordinare (epizootice etc.), fiind finanțate în mod diferit: cele curente – de către proprietarii animalelor și producției; cele de urgență și extraordinare – de către stat. Piața serviciilor veterinare crește concomitent cu creșterea șeptelului, cu diversificarea producției animaliere și extinderea arealului de utilizare și a condițiilor de păstrare, depozitare, import-export. O dată cu stabilizarea pieței agricole, cu creșterea bugetului de stat se vor diversifica și serviciile veterinare privind controlul asupra producției, certificării ei, controlul piețelor de desfacere și comercializare a producției, inclusiv a celei din import, vaccinările obligatorii ale șeptelului. Se va intensifica activitatea de monitorizare a măsurilor de profilaxie a bolilor animalelor și păsărilor în vederea asigurării sănătății animalelor și sănătății publice.

În țară activează 783 oficii locale pentru prestarea serviciilor zooveterinare, 225 de farmacii veterinare, 17 clinici veterinare, 633 puncte de colectare a laptelui, 642 puncte pentru însămînțare

artificială.

În spațiul rural funcționează peste 20 de întreprinderi de colectare și desfacere a producției pomilegumicole, sînt deschise 146 puncte de achiziție și 918 puncte de preluare a produselor agricole în magazine.

4. PRINCIPIILE, SCOPUL ȘI OBIECTIVELE STRATEGIEI

4.1. *Principiile fundamentale*

Pornind de la formarea sectorului agrar privat, căruia îi revin 95% din producția globală din agricultură, politica agrară a statului trebuie să fie îndreptată preponderent spre dezvoltarea antreprenoriatului în sfera agrară, precum și spre dezvoltarea structurilor ce deservește agricultura. Sarcina primordială, de care depinde stabilitatea economiei țării, precum și nivelul de trai al populației rurale, constă în asigurarea unei capacități de competitivitate înaltă a producției agricole autohtone și a produselor prelucrate pe piețele interne și cele externe. Îndeplinirea cu succes a strategiei dezvoltării complexului agroalimentar este una din condițiile de bază ale realizării scopului național al Republicii Moldova – integrarea în Uniunea Europeană. Pornind de la aceasta, prezenta Strategie este orientată spre respectarea principiilor de bază ale politicii agrare a Uniunii Europene, precum și a documentelor principale ale Comunității Europene.

Strategia este bazată pe următoarele principii fundamentale:

asigurarea abordării complexe în formularea scopurilor și sarcinilor politicii agrare;

formularea obiectivelor de scurtă durată și de durată medie, pornind de la posibilitățile reale ale statului;

asigurarea priorității politicii de creare a unui mediu favorabil în dezvoltarea businessului agrar eficient și competitiv;

promovarea "politicii activităților reale" în contrapondere "politicii declarațiilor".

4.2. *Scopul și obiectivele*

Scopul strategic al politicii statului în domeniul dezvoltării complexului agroindustrial este formarea unui sector economic bazat pe tehnologii avansate, eficient și competitiv, conform standardelor europene, care să asigure un nivel înalt al securității alimentare a țării și o creștere permanentă a veniturilor producătorilor agricoli și statului din exportul producției agricole și al derivatelor ei.

Obiectivul strategic formulat presupune, la rîndul său, necesitatea realizării pe etape a subobiectivelor de scurtă și de lungă durată, principalele dintre care sînt:

sporirea volumului producției agricole cu valoare adăugată înaltă;

majorarea ponderii producției agricole supuse prelucrării industriale;

creșterea calității și competitivității producției agricole și a produselor alimentare;

satisfacerea cererii de mărfuri agroindustriale pe piața internă;

diversificarea piețelor de desfacere a producției sectorului agroalimentar și sporirea volumului exportului;

aprovizionarea industriei alimentare cu materia primă necesară;

creșterea permanentă a veniturilor lucrătorilor antrenați în sectorul agroalimentar;

minimalizarea impactului negativ al procesului de producere agricol asupra mediului înconjurător.

Realizarea obiectului strategic, precum și a subobiectivelor de scurtă și de lungă durată poate fi asigurată prin soluționarea următoarelor sarcini interdependente:

crearea unui mediu macroeconomic și regulatoriu favorabil pentru dezvoltarea activității de întreprinzător în sectorul agroalimentar;

consolidarea terenurilor agricole în baza mecanismelor economiei de piață;

modernizarea ramurilor producției agricole, în baza aplicării tehnicii agricole avansate și a tehnologiilor moderne de creștere a producției vegetale și animalelor;

majorarea volumului producției agroalimentare ecologic;

sporirea calității producției și perfecționarea sistemului de standardizare și certificare a producției în conformitate cu normele europene;

desfășurarea activității inovatoare active, consolidarea permanentă a potențialului științific, îmbunătățirea pregătirii profesionale a cadrelor din sectorul agroindustrial;

dezvoltarea și consolidarea infrastructurii care deservește producția agricolă (stațiile tehnologice de mașini, sistemele de irigare mică, centrele de marketing etc.).

Rezultatul principal scontat în urma soluționării sarcinilor formulate și atingerii obiectivelor menționate trebuie să fie creșterea contribuției sectorului agroalimentar în asigurarea dezvoltării economice durabile a Republicii Moldova și creșterea bunăstării cetățenilor ei.

4.3. Indicatorii generali de implementare și evaluare a Strategiei

Realizarea Strategiei trebuie să asigure atingerea următorilor parametri calitativi:

creșterea anuală a volumului global al producției agricole în limita de 5-7%;

sporirea ponderii producției ramurilor cu un înalt nivel de valoare adăugată majorată;

sporirea ponderii producției agricole prelucrate cu 20 la sută;

creșterea anuală a volumului producției agroalimentare ecologice cu 10%;

majorarea anuală a venitului real al lucrătorilor ocupați în sectorul agrar și a salariului mediu lunar al unui lucrător către anul 2015 până la nivelul de 85% din salariul mediu lunar pe țară.

5. CONDIȚIILE ȘI MECANISMELE DE REALIZARE A STRATEGIEI

5.1. Cadrul legal și armonizarea lui cu actele respective ale Uniunii Europene

Cadrul legislativ ce reglementează dezvoltarea sectorului agroalimentar, ca rezultat al analizei situației actuale, nu cuprinde toate aspectele și nu este adaptat la cerințele Uniunii Europene. Armonizarea cadrului legislativ în activitatea agricolă, în special, și dezvoltarea sectorului agroalimentar, în general, cu cel al Uniunii Europene este o necesitate vitală.

Realizarea acestui obiectiv va facilita:

sporirea volumului de producție;

asigurarea unui acces mai larg la echipamentul și mijloacele de producție;

perfecționarea sistemului de subvenționare a sectorului agroalimentar;

implementarea pe larg a sistemului de inovare și transfer tehnologic al realizărilor științei, serviciilor informaționale și de consultanță;

crearea și implementarea formelor noi de organizare a producției, de consolidare a terenurilor și exploatațiilor agricole în baza proprietății private;

protejarea juridică a proprietarilor care practică transmiterea în arendă a terenurilor agricole;

optimizarea exploatațiilor agricole în fitotehnie în funcție de specializare și a unităților de producție zootehnice;

sortimentul și ridicarea volumului de producție ecologică și competitivă pe piețele interne și externe;

extinderea serviciilor de mecanizare, zooveterinare, de irigație etc.;

reglementarea pieței forței de muncă;

sporirea încrederii investitorilor străini și a celor autohtoni în creșterea volumului de investiții în sectorul agrar;

dezvoltarea pieței interne și diversificarea celor externe;

intensificarea activității serviciului veterinar de stat în asigurarea sănătății animalelor și sănătății publice;

implementarea standardelor Uniunii Europene.

Crearea noului cadru legislativ, armonizat cu cerințele Uniunii Europene va facilita valorificarea nu numai a potențialului uman și natural din agricultură, ca o activitate de bază, dar și extinderea activităților neeconomice, care pe viitor pot deveni o sursă de subvenționare a producției agricole, o sferă atractivă pentru următoarele generații din sectorul rural.

5.2. Asigurarea științifică, pregătirea cadrelor, consultanță, extensiune

Printre factorii negativi, care frânează dezvoltarea economiei sectorului agrar și necesită o intervenție urgentă din partea structurilor statale, fac parte:

gradul ineficient de finanțare a științei, care necesită o majorare substanțială;
starea embrionară a dezvoltării structurilor de transfer tehnologic;
starea incipientă a potențialului de cercetare științifică în domeniile păstrării, transportării și marketingului produselor agroalimentare;
abilități slabe în stabilirea relațiilor de parteneriat cu structurile științifico-tehnologice străine;
imperfecțiunea mecanismelor de protecție a obiectelor de proprietate intelectuală (soiuri, hibridi, tehnologii noi etc.);
abilități insuficiente de comercializare a rezultatelor cercetărilor științifice etc.

Oportunitățile care vor fi promovate de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Academia de Științe a Moldovei prevăd următoarele subiecte:

fondarea unui cadru legislativ adecvat privind asigurarea științifică a sectorului agroalimentar;
oferirea posibilităților de obținere a creditelor și fondurilor de asistență tehnică de la structurile financiare internaționale;
orientarea direcțiilor de cercetare științifică spre cerințele economiei de piață și standardele Uniunii Europene.

În vederea asigurării cercetărilor pentru sectorul agroalimentar din bugetul de stat urmează a fi alocate pînă la 25% din mijloacele financiare prevăzute pentru știință.

O atenție deosebită în scopul creșterii eficienței sectorului agroalimentar din partea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Academiei de Științe a Moldovei, altor structuri statale și a organizațiilor neguvernamentale (ONG-rile) se va acorda pregătirii cadrelor științifice.

În scopul asigurării științifice a sectorului agroalimentar sînt necesare următoarele:

concentrarea activităților de cercetare-inovare asupra soluționării problemelor economice și sociale în domeniile agroalimentare prioritare, cum ar fi: viticultura și vinificația, pomicultura și legumicultura, complexul zootehnic, plantele medicinale și eterooleaginoase, producerea semințelor cu calități sporite, pepenieritul etc.;

politica în cercetare-inovare trebuie restructurată și bazată pe așa principii, ca:

orientarea programelor de cercetare-inovare spre problemele de importanță majoră economică și comercială cu diversificarea surselor de finanțare;

orientarea cercetărilor științifice spre necesitățile pieței și dezvoltarea relațiilor contractuale;

crearea mecanismelor de transfer tehnologic și comercializarea rezultatelor activității de cercetare-inovare;

acordarea posibilităților suficiente pentru comercializarea rezultatelor obținute în activitatea de cercetare-inovare;

integrarea cercetării-inovării ramurale cu cea academică și universitară;

perfectarea mecanismelor de protecție intelectuală pentru excluderea utilizării elaborărilor instituțiilor de cercetare-inovare de către agenții economici neautorizați.

internaționalizarea lucrărilor de cercetare-inovare prin participarea la programe și granturi internaționale;

crearea unui sistem economico-financiar de asigurare contra riscurilor legate de calamitățile naturale și "cataclismele economice" de pe piețele externe.

5.3. Dezvoltarea antreprenoriatului și competitivității

Ca rezultat al reformelor economice și funciare, întreprinderile private au devenit dominante în structura sectorului agricol. În scopul dezvoltării antreprenoriatului și competitivității sectorului agricol privat se vor întreprinde următoarele măsuri:

1) crearea unui mediu de afaceri și investițional favorabil, optimizarea politicii fiscale

Această măsură prevede continuarea reformei regulatorii, crearea și implementarea unei proceduri de raportare specifice mediului rural, promovarea unei politici investiționale și fiscale orientate spre specializarea întreprinderilor agricole în produse agricole cu valoare adăugată sporită;

2) dezvoltarea și protecția concurenței

În acest scop se va acorda asistență tehnică și se va facilita inițierea unor afaceri noi și dezvoltarea

celor existente, în consolidarea capacităților de negociere, precum și a accesului agenților economici din sectorul agroalimentar la piețele de desfacere;

3) sprijin pentru asocierea și cooperarea întreprinderilor sectorului agroalimentar

Măsura în cauză va include acțiuni de susținere și stimulare a integrării pe verticală și orizontală, de promovare a asocierii benevole a producătorilor agricoli și procesatorilor în asociații, concerne și alte structuri;

4) îmbunătățirea managementului întreprinderilor și fermelor agricole

În acest context, acțiunile menite să îmbunătățească managementul întreprinderilor și fermelor agricole vor include modificarea cadrului legal privind protecția drepturilor acționarilor minoritari (membrii cooperativelor), responsabilitatea managerilor întreprinderilor corporative. Totodată, organele de stat vor susține și promova certificarea sistemului de management al calității întreprinderilor din sectorul agroalimentar.

5.4. Cooperarea și integrarea

Obiective specifice:

facilitarea cooperării producătorilor agricoli, în special, a fermierilor mici și mijlocii, pe întregul lanț valoric al pieței: producere-depozitare și păstrare-comercializare;

asigurarea protecției drepturilor patrimoniale ale membrilor cooperativelor, în special, a celor funciare.

Măsuri la nivel național:

1) îmbunătățirea cadrului legal privind responsabilitățile managerilor cooperativelor

Măsura prevede introducerea unor modificări legislative privind responsabilitățile administrative și materiale ale managerilor cooperativelor pentru daunele aduse cooperativei în mod intenționat, inclusiv, modalitățile de restituire a acestora;

2) direcționarea mijloacelor financiare publice destinate dezvoltării serviciilor agricole către cooperativele create de producătorii agricoli

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, din contul mijloacelor financiare ale bugetului de stat, va organiza concursuri de proiecte în vederea creării cooperativelor de prestare a serviciilor de mecanizare, veterinarie, de irigare etc., precum și a cooperativelor comerciale (de marketing);

3) focalizarea politicii investiționale, inclusiv a investițiilor realizate prin intermediul proiectelor și organizațiilor internaționale, asupra asigurării specializării și cooperării producătorilor agricoli

Această măsură va include (I) acțiuni de informare a potențialilor investitori și a producătorilor agricoli referitor la politica de promovare a cooperării în agricultură, (II) negocierea cu organizațiile și proiectele internaționale a condițiilor de finanțare a proiectelor investiționale în sensul susținerii de către acestea a cooperării în mediul rural.

Măsuri la nivel microeconomic:

1) stimularea creării cooperativelor în sectorul agricol, în special, în aprovizionarea cu mijloace de producție, comercializarea produselor agricole și prestarea de servicii agricole

Măsura în cauză va cuprinde acțiuni de informare și de propagare a cooperării în rândul populației rurale, de distribuire a mijloacelor bugetului de stat și ale celor locale pentru crearea și dezvoltarea cooperativelor, inclusiv prin organizarea și desfășurarea concursurilor de granturi;

2) promovarea creării asociațiilor de producători agricoli specializați în producerea și comercializarea unui anumit produs (sau a unui grup de produse similare)

În scopul creării asociațiilor producătorilor agricoli cu statut de organizații necomerciale se vor întreprinde acțiuni de susținere administrativă, atât de către organele centrale de stat cât și de către cele locale, de asemenea, va fi organizată o campanie de informare a populației rurale referitor la rolul și eficiența asociațiilor producătorilor în statele membre ale Uniunii Europene.

În scopul diminuării riscului constrângerilor administrative, procedura de cooperare a fermierilor va fi

supusă unei monitorizări din partea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Federației Naționale a Fermierilor din Moldova, Uniunii Producătorilor Agricoli "Uniagroprotect", precum și a altor asociații naționale și locale (regionale) ale producătorilor agricoli.

Integrarea pe verticală

Obiective specifice

crearea unui mediu de afaceri favorabil integrării pe verticală;

crearea facilităților pentru dezvoltarea industriei de prelucrare în localitățile rurale, în special a infrastructurii de păstrare și prelucrare a producției agricole, conform standardelor europene

Intensificarea integrării pe verticală la nivel național se va promova prin realizarea unei politici de stimulare a acestui proces, iar la nivel microeconomic – prin integrarea întreprinderilor pe două dimensiuni distincte: (i) integrarea prin firme naționale sau transnaționale, bazate pe produsele alimentare de marcă, de înaltă standardizare, (ii) integrarea pe filiere pe un anumit produs sau grupe de produse similare. În perioada vizată de prezenta Strategie, prioritară va fi integrarea pe filiere pe un anumit produs, atât la nivel național cât și regional. În scopul realizării obiectivelor specifice integrării pe verticală vor fi întreprinse următoarele măsuri.

Măsuri la nivel național:

Îmbunătățirea cadrului de reglementări ale relațiilor contractuale ale producătorilor agricoli cu întreprinderile industriei alimentare și comercianții angro

Această măsură are menirea să asigure nu numai o eficiență sporită a sectorului agroalimentar, obținută ca rezultat al integrării verticale, dar și o echitate pentru toți participanții la această integrare, în mod special pentru agricultori. Acțiunile preconizate vor include modificarea cadrului legal (I) de negociere pentru principalele produse agricole (termenele-limită de negociere pentru anul următor, modalitățile de negociere a prețurilor, drepturile și responsabilitățile părților etc.), (II) de asigurare a drepturilor acționarilor minoritari.

Promovarea unui brand (marcă comercială) național pentru produsele agroalimentare

Crearea și lansarea unei mărci comerciale naționale (după modelul folosit pentru produsele vinicole) pentru produsele agroalimentare ce corespund standardelor europene de calitate ar putea stimula integrarea pe verticală prin creșterea cererii de produse agricole destinate exportului.

Orientarea investițiilor destinate dezvoltării industriei alimentare, de depozitare și de păstrare de către producătorii agricoli și asociațiile acestora

Această măsură ar permite atât consolidarea capacităților întreprinderilor agricole cât și îmbunătățirea situației în localitățile rurale (crearea de noi locuri de muncă, venituri suplimentare pentru populația rurală).

Facilitarea integrării instituționale prin crearea de conerne și asociații

Aceste structuri necomerciale, create benevol de către participanții la integrare, vor permite integrarea organizatorică și tehnologică a întreprinderilor de aprovizionare, producție agricolă și prelucrare industrială, distribuție și vânzare angro și cu amănuntul, realizată astfel încât să poată fi luate decizii pe întreg lanțul de activitate integrată. Totodată, întreprinderile-membre ale concernului sau asociației vor rămâne în continuare întreprinderi de sine stătătoare atât din punct de vedere instituțional, cât și economico-financiar.

5.5. Consolidarea terenurilor și exploatațiilor agricole

Conform viziunii Organizației pentru Agricultură și Alimentație a Națiunilor Unite, consolidarea terenurilor agricole prevede soluționarea unui spectru larg de probleme – de la folosirea rațională a terenurilor până la renașterea comunităților rurale.

Realizarea acestui scop prin prisma procesului de consolidare se va efectua, în primul rând, încurajând eficiența pieței funciare, reducerea costurilor tranzacțiilor, ipotecarea etc. Anume piața funciară va facilita restructurarea și apariția întreprinderilor eficiente și competitive în procesul consolidării sectoarelor de teren dispersate. O atenție deosebită se va acorda gospodăriilor țărănești care continuă să fie încă mici după suprafață (în medie – 1,5 ha), dar care includ în sine un potențial

deosebit (circa 40% din terenurile agricole ale țării).

În temeiul celor menționate mai sus, putem formula următoarea definiție a consolidării terenurilor agricole. *Consolidarea terenurilor agricole reprezintă un complex de măsuri economice, juridice, tehnice, organizatorice și ecologice, orientate spre folosirea rațională a terenurilor agricole, sporirea eficienței sectorului agricol în ansamblu și drept rezultat – a nivelului de viață în comunitățile rurale.*

Pentru trasarea corectă a scopului și a sarcinilor consolidării terenurilor agricole într-un spațiu concret – Republica Moldova, se impune elaborarea unor principii, criterii și direcții de bază ale consolidării.

Consolidarea terenurilor agricole are loc cu respectarea următoarelor principii de bază: *benevol, necesitatea economico-socială, respectarea intereselor tuturor proprietarilor de teren din localitate, interesul economic, democratic, complexitate, transparență, etapizare, protecția mediului.*

Criteriile de bază, conform cărora proprietățile pot fi considerate consolidate, sînt următoarele: stabilitatea proprietăților compacte în spațiu și în timp, suprafața, amenajarea teritoriului.

În republică sînt cunoscute și se aplică următoarele direcții de consolidare:

consolidarea parcelelor ce aparțin unei familii;

consolidarea individuală bazată pe acordul proprietarilor de utilizare a terenurilor agricole;

consolidarea terenurilor agricole în bază de arendă.

În cazul consolidării individuale proprietarii își păstrează dreptul asupra terenurilor ce le aparțin. Ei formează masive consolidate prin acorduri de utilizare a terenurilor, contracte de arendă pe termen convenit de părți etc.

5.6. Finanțarea, subvenționarea, politica fiscală și investițională

În ceea ce privește îmbunătățirea finanțării rurale în Republica Moldova s-au înregistrat schimbări pozitive considerabile. Se are în vedere atât dezvoltarea esențială în ultimii ani a sistemelor de microfinanțare și de finanțare prin cooperare, cît și pătrunderea în masă a instituțiilor bancare în spațiul rural.

Este foarte importantă micșorarea pentru agenții economici din agricultură a ratei dobînzii bancare pînă la 6-10%. Ca urmare, va spori considerabil accesul la credite în acest sector.

În toată perioada de reformare sectorul agrar a fost și este susținut de subvenții foarte modeste din partea statului, în măsura necesară. Conform calculelor, numai pentru revitalizarea sectorului zootehnic sînt necesare anual circa 700 mil. lei subvenții (în primul rînd, pentru subvenționarea producerii laptelui și a cărnii), organizate în cadrul întreprinderilor private mici și mijlocii. De asemenea, sînt necesare subvenții direcționate spre prestarea serviciilor de irigare, de mecanizare și altor structuri ale infrastructurii de producere.

Realizarea măsurilor sus-menționate este bazată pe:

intensificarea sistemului de asigurări în agricultură;

activizarea expansiunii structurilor financiare și de asigurări în spațiul rural;

încurajarea agenților economici de proporții mici și mijlocii din spațiul rural privind accesul și utilizarea eficientă a creditelor și investițiilor.

În scopul îmbunătățirii sistemului de subvenționare care va asigura securitatea alimentară a statului, diversificarea și majorarea coșului de consum cu produse autohtone de calitate și promovarea exporturilor produselor agroalimentare:

vor fi elaborate mecanisme de subvenționare a producției agricole, în baza cărora vor fi aplicate normativele de subvenționare directă a ramurilor prioritare și strategice pentru economia țării;

va fi creat mecanismul de subvenționare compensatorie a investițiilor în sectorul agroalimentar (procurarea tehnicii agricole, implementarea tehnologiilor avansate etc.);

va fi actualizat și perfecționat mecanismul de subvenționare (integrală sau parțială) a ratei dobînzii bancare la creditele alocate producătorilor agricoli;

va fi elaborat un mecanism de susținere a afacerilor noi ale familiilor tinere la sate, ceea ce va stimula, de rînd cu altele, și rezolvarea problemei demografice în spațiul rural;

va fi perfectat mecanismul privind atragerea resurselor financiare din cadrul proiectelor și

granturilor care activează în sectorul agroalimentar pentru dezvoltarea infrastructurii în spațiul rural.

Anual în componența bugetului de stat va fi aprobat fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli în suma determinată față de anul precedent, cu o creștere în proporție de majorare a veniturilor, aprobate în bugetul de stat pentru anul gestionar. În limita fondului menționat, va fi elaborat mecanismul de compensare a costului anumitor cantități de motorină pentru un hectar de teren agricol prelucrat.

Sistemul fiscal reprezintă o structură contradictorie, care, pe de o parte, este menit să formeze partea de venituri, iar, pe de altă parte, trebuie să stimuleze dezvoltarea sectoarelor economiei naționale, mai ales a agriculturii. Dezvoltarea acestui sector determină creșterea veniturilor populației rurale, care, la rândul lor, constituie o sursă stabilă de completare a bugetelor locale și a celui național.

În diferite țări există și diverse gradații fiscale. Însă politica statului, direcționată spre dezvoltarea agriculturii și a sectorului rural prin funcționarea Programului de activitate a Guvernului pe anii 2005-2009 "Modernizarea țării – bunăstarea poporului", Programului Național "Satul Moldovenesc", promovată prin micșorarea presingului fiscal, utilizând diverse forme (înlesniri și vacanțe fiscale, compensații etc.) va crea condiții pentru sporirea exigenței activității agenților economici în acest sector.

În legătură cu experiența de introducere a impozitului unic în agricultură se prevede pentru perioada 2006 – 2010 de a scuti producătorii agricoli de plata:

- impozitului pe venit;
- taxei fondului rutier;
- impozitului pe bunurile imobiliare;
- taxei pentru apă.

Se consideră că scutirea agenților economici din sectorul agrar de povara fiscală menționată va favoriza activitatea lor și va spori, respectiv, și eficiența economică a acestora. Totodată, necesită soluționare problema ce ține de impozitarea întreprinderilor agricole care dețin la balanța sa unele obiecte de prelucrare a producției agricole de mică capacitate, cum ar fi: morile, olonițele, brutăriile, secțiile de conservare etc.

Din punctul de vedere al reformării continue a sistemului fiscal în agricultură prezenta Strategie mai prevede:

optimizarea sistemului de control fiscal ca un sistem de protecție a producătorilor agricoli și de stimulare a activității agenților economici din acest sector;

simplificarea evidenței (dărilor de seamă), mai ales a agenților economici din cadrul businessului mic din sectorul agrar;

minimalizarea și/sau anularea serviciilor cu plată pentru sectorul agroalimentar, prestate de diferite organe statale, inclusiv cele de control.

Direcțiile de perfecționare a politicii fiscale, de asemenea, în sectorul agroalimentar se vor stabili reieșind din Concepția reformei fiscale în Republica Moldova și obiectivele politicii fiscale pe termenul mediu respectiv.

Optimizarea presiunii fiscale se va realiza prin continuarea modificării structurii cotelor impozitelor. În perspectiva integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană se impune crearea cadrului legislativ adecvat legislației țărilor semnatare a acordurilor de asociere la Uniunea Europeană, prin familiarizarea cu principiile prevăzute de directivele Uniunii Europene și reflectarea acestora în Codul fiscal.

Investițiile directe au fost și rămân de o mare importanță în accelerarea procesului de restructurare și modernizare a sectoarelor agricol și alimentară ale țării. Investițiile directe străine asigură nu numai capitalul necesar pentru renovarea activelor fizice, ci acordă posibilități de management, marketing și tehnologie, care sînt limitate în țară. Acestea pot, de asemenea, condiționa obținerea informațiilor ample despre piețele de export, și stabilirea relațiilor de afaceri pe aceste piețe, ceea ce poate spori performanța producerii orientate spre export.

În trecut, Republica Moldova a atras investiții directe relativ reduse, acestea pătrunzînd mai anevoios, în special, în sectorul agricol, ca urmare a percepției mediului de afaceri ca fiind cu un cadru legislativ și instituțional schimbător.

Cu toate că în ultimii 2-3 ani se constată creșterea investițiilor în capitalul fix al întreprinderilor agricole, totalul general al acestor investiții nu acoperă nivelul de uzură al activelor materiale, ultimele

rămânând în permanentă descreștere.

Deficitul investițiilor pentru asigurarea reproducerii simple a mijloacelor fixe din agricultură constituie aproximativ 135 mil. lei anual, iar pentru reproducerea lor lărgită sînt necesare anual circa de 12-15 ori mai mult. Identificarea necesarului de investiții pe ramuri (grupuri de culturi) și/sau domenii de activitate se face prin elaborarea și implementarea strategiilor sau programelor respective.

Prioritățile investiționale, la nivel de agenți economici din sectorul agricol, sînt:

sectorul zootehnic (cu excepția aviculturii);

dezvoltarea viticulturii și pomiculturii;

dezvoltarea legumiculturii;

culturile tehnice (floarea-soarelui, sfecla de zahăr, plantele medicinale, uleiurile eterice, tutunul ș.a.);

înzestrarea tehnică și tehnologică a sectorului agrar;

producerea semințelor și materialului săditor;

producerea biocombustibilului;

prestarea serviciilor de mecanizare, zooveterinare etc.

Ca o direcție specifică pentru investiții în sectorul agrar trebuie să fie evidențiată dezvoltarea agriculturii organice sau ecologice. Încă un element specific privind politica investițională în sectorul agrar îl constituie caracterul lor privat. În prezent la fiecare leu de investiții publice în sectorul agrar cele private constituie 4 lei. Avînd în vedere că ponderea pămînturilor agricole, aflate în proprietatea publică la etapa finalizării procedurii de privatizare, alcătuiește 14,3%, această corelație se va păstra și în continuare. Deci, ponderea investițiilor private în sectorul agrar este preconizată la nivel de 80-85%, restul fiind investiții de stat și/sau ale întreprinderilor cu capital mixt.

La nivel național o atenție deosebită în politica investițională trebuie să fie acordată dezvoltării sistemelor:

de pregătire a cadrelor și de asigurare științifică;

de consultanță și de perfecționare profesională a agricultorilor;

de irigare (și/sau de aprovizionare cu apă) la nivelurile regional și local;

de infrastructură (de producere și de menire socială).

Un șir de acțiuni ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, executate în comun cu alte organe guvernamentale de resort, vor îmbunătăți mediul de afaceri atît pentru oamenii de afaceri din țară, cît și pentru cei din străinătate și, în consecință, se va înregistra o creștere esențială a investițiilor directe în sectoarele agricol și alimentar.

5.7. Dezvoltarea sistemului de standardizare și certificare

Dezvoltarea continuă a agriculturii și industriei alimentare și recunoașterea produselor autohtone pe piețele internaționale sînt elemente de bază ale sistemului de standardizare, de evaluare a conformității (certificare) a produselor.

Practica mondială și națională a descoperit un șir de probleme ce pot fi soluționate prin intermediul sau în exclusivitate numai prin procedura standardizării și a stabilit diversitatea formelor și metodelor de efectuare a acestor activități în funcție de starea și dezvoltarea economiei naționale.

Republica Moldova, aderînd la piețele exterioare în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului și ale Uniunii Europene, se confruntă cu necesitatea adaptării la exigențele internaționale cu privire la sistemele de siguranță și calitate a produselor moldovenești. Țara necesită programe noi de control al calității, de implementare a tipurilor moderne de standarde, inclusiv internaționale.

Normele ce devin obligatorii confirmă existența sistemului de management al calității și prezintă setul de documente în care intră cerințele normative și normele, prin intermediul cărora se țin sub control principalele procese din întreprindere. Aceasta devine foarte important pentru dezvoltarea sistemului de standardizare și certificare în Republica Moldova.

Politica statului în domeniul standardizării se realizează prin Sistemul național de standardizare.

Activitatea sistemului de standardizare este bazată pe cadrul legislativ asigurat de principalele legi, cum sînt:

[Legea nr.866-XIV din 10 martie 2000](#) privind barierele tehnice în calea comerțului (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.65-67, art.462);

[Legea nr.590-XIII din 22 septembrie 1995](#) cu privire la standardizare (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.11-12, art.116);

[Legea nr.186-XV din 24 aprilie 2003](#) cu privire la evaluarea conformității produselor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.141-145, art.566);

[Legea nr.105-XV din 13 martie 2003](#) privind protecția consumatorilor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.126-131, art.507).

Dezvoltarea sistemului privind procesele de standardizare și evaluare a conformității produselor agroalimentare se efectuează prin programe speciale, elaborate de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, în comun cu Ministerul Sănătății.

Dezvoltarea sectorului agroalimentar al Republicii Moldova va fi cu atât mai atractiv pentru investitori și activitatea businessului, cu cât mai activ și intensiv vor fi implementate sistemele internațional și european de standardizare și certificare.

[Pct.5.7 modificat prin [Hot.Guv. nr.462 din 24.03.2008](#), în vigoare 01.04.2008]

5.8. Dezvoltarea pieței produselor agroalimentare interne și promovarea exportului

Consumul intern de produse agroalimentare este partea considerabilă, care, în mare măsură, determină nivelul și calitatea vieții cetățenilor țării și este reglementat de normele fiziologico-sanitare contemporane în volum și structură, însă pentru Republica Moldova – cel puțin 3,1-3,3 mii/kcal zilnic pe cap de locuitor matur. Structura și volumul consumului alimentar depinde, în primul rând, de bunăstarea populației, precum și de nivelul de dezvoltare a agriculturii și industriei de prelucrare, de cota produselor importate și exportate.

Tabelul 4

Dinamica exportului și importului produselor agroalimentare de către Republica Moldova

(mil. dol. SUA)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
a) export						
Animale vii și produse animaliere	22,8	18,3	15,3	28,6	20,2	16,5
Produse vegetale	65,9	78,8	106,1	91,3	120,0	131,2
Grăsimi și uleiuri vegetale și animale	3,9	8,2	16,8	28,9	41,2	37,5
Produse alimentare: băuturi alcoolice și nealcoolice, tutun	198,4	251,6	267,4	314,3	345,9	395,1
Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea	13,1	11,5	23,4	44,8	77,9	60,6
Produse cosmetice	2,8	2,8	1,8	3,0	3,0	7,1
Total export	306,9	371,2	430,8	510,8	608,2	647,8
b) import						
Animale vii și produse animaliere	10,7	23,8	23,9	24,8	38,8	44,8
Produse vegetale	25,3	37,6	43,5	82,3	73,5	63,2
Grăsimi și uleiuri vegetale și animale	2,4	3,0	7,1	5,5	7,4	9,8
Produse alimentare: băuturi alcoolice și nealcoolice, tutun	71,2	78,9	72,6	92,0	105,3	146,5
Piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea	2,5	3,8	16,2	36,3	72,5	68,2
Produse cosmetice	4,3	5,7	9,4	15,6	18,6	27,8
Total import	116,4	152,8	172,7	256,5	316,1	360,2
Coeficientul E : I	2,6	2,4	2,5	2,0	1,9	1,8

Piața produselor agroalimentare, din punct de vedere organizatoric, nu s-a constituit nici în centru, nici în teritoriu: o parte din produsele de origine vegetală și animală continuă să se vîndă fără controlul fitosanitar și veterinar, în condiții sanitare insuportabile, predomină vînzările în detaliu și prea puțin cele cu ridicata. Exportul produselor agroalimentare necesită o restructurare fundamentală privind calitatea, certificarea, ambalarea, transportarea, depozitarea etc.

Reieșind din perspectivele de dezvoltare a agriculturii moldovenești, tendințele de export se vor păstra la produsele calitative tradiționale de origine vegetală – zahăr (tos, format, cristalic), ulei vegetal (floarea-soarelui, rapiță), piei (preponderent tăbăcite), băuturi de firmă (calitate superioară), vinuri din zonele specifice (Purcari etc.) și de colecție, struguri și fructe proaspete, sucuri concentrate, legume și produse din legume prelucrate profund; de origine animalieră – carne și produse din carne de bovine, carne de porc, de pasăre etc., precum și produse lactate.

Substituirea importului rezultă din politicile tarifare adecvate intereselor economice ale statului și ale agenților economici, care în fond, prevăd:

- respectarea angajamentelor asumate de către Republica Moldova față de diverse instituții și organisme internaționale (OMC, BM, FMI etc.);

- perfecționarea structurii importului, pornind de la caracterul regimului de import (preferențial sau nepreferențial);

- optimizarea importului și exportului, majorarea cotei producției finite în export și minimalizarea cotei lor în import.

Republica Moldova, fiind o țară mică cu o piață cu capacitate mică și cu resurse naturale limitate, depinde, în măsură considerabilă de factorul extern atît în privința importării resurselor energetice și a materiei prime, cît și a pătrunderii pe piețele străine, pentru desfacerea produselor agricole autohtone.

În vederea dezvoltării comerțului cu produse agricole și în baza principiului de încadrare în contextul strategiilor elaborate expertizate și acceptate, cum ar fi Strategia de integrare europeană a Republicii Moldova, SCERS, Programul Național "Satul Moldovenesc", Strategia de Dezvoltare a Comerțului cu Produse Agricole – SDCPA și activitatea OMC, în acord de colaborare bilaterală sau în grup (în comunități – CSI, GUAM etc.), este necesară divizarea strategiilor de dezvoltare a comerțului interior și exterior, precum și a fiecăreia din ele pe termene lung, mediu și scurt.

În activitatea practică substituirea importului se aplică, conform [Hotărîrii Guvernului nr.1186 din 22 noiembrie 2000](#) "Cu privire la aprobarea Concepției de substituire a produselor de import", ca parte componentă a politicii industriale a Moldovei, care urmărește scopul satisfacerii cerințelor pieței interne în produse autohtone. În ceea ce privește sectorul agrar al țării, acest scop poate fi atins, cu condiția realizării următoarelor activități:

- fabricarea și comercializarea în țară a produselor noi solicitate pe piață internă, substituindu-le pe cele de import (fitotehnice și animaliere);

  - reducerea consumurilor de resurse energetice și materiale pe unitate de produs;

  - introducerea sistemelor recuperative;

  - implementarea sistemelor de management al calității, conform standardelor ISO 9000:2000;

  - întocmirea și realizarea programelor de colaborare cu partenerii de peste hotare;

- susținerea eforturilor producătorilor agricoli în mișcarea de cooperare în vederea penetrării în comun a piețelor externe cu produse agroalimentare competitive.

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare urmează să elaboreze un Program unic pentru promovarea exportului și protecția pieței interne de importul produselor de calitate joasă (cartofi, legume, mezeluri etc.), precum și al semințelor (floarea-soarelui, sfecla de zahăr etc.) și materialului săditor prin implementarea neîntîrziată a condițiilor europene de standardizare, marcare, ambalare etc.

5.9. Dezvoltarea infrastructurii de producere

Asigurarea volumului necesar și a calității înalte a produselor agricole este determinată, în mare măsură, de nivelul adecvat al infrastructurii de producere în toate domeniile, inclusiv sectoarele fitotehnic, zootehnic.

Cît privește sectorul fitotehnic, se vor extinde serviciile de achiziționare și utilizare a

îngrășămintelor minerale, a celor organice, de prelucrare la timp a culturilor agricole împotriva bolilor, vătămătorilor, buruienilor etc. În acest context, un rol deosebit în obținerea calității înalte a produselor fitotehnice aparține serviciilor de depozitare și păstrare a produselor agricole, pe durată medie și lungă, structurilor de desfășurare și comercializare a producției, precum și stațiilor și laboratoarelor agrochimice, institutelor de cercetări în acest domeniu.

Sectorul zootehnic necesită să fie asigurat la nivelul corespunzător cu servicii veterinare cu o gamă amplă la toate fazele de reproducție a animalelor și păsărilor. Aceste servicii vor fi efectuate, în primul rând, de structurile veterinare de stat. Alocarea de finanțe în scopul protecției plantelor și animalelor este o activitate destul de eficientă și necesară pentru dezvoltarea complexului agroalimentar.

O dezvoltare prioritară în perioada de referință vor cunoaște unitățile economice, care oferă servicii de aprovizionare cu semințe, material săditor, îngrășăminte, pesticide, noi hibrizi de animale și păsări, adaptați la condițiile țării și zonelor ei natural-economice.

Concepția politicii naționale în domeniul resurselor de apă, corelează cu cerințele stipulate în SCERS și determină necesitatea stringentă de reformare a sectorului acvatic, în primul rând, în vederea sporirii influenței acestuia asupra stabilității social-economice a țării, precum și modificării principiilor de gestionare a resurselor de apă, bazate pe recomandările Conferinței internaționale privind apa și mediul ambiant (Dublin, 1992).

Infrastructura de producere prevede și alte direcții și căi de deservire benefică a agriculturii, cum sînt cele de ameliorare și irigare a terenurilor, mecanizare și reparare a tehnicii și utilajului, serviciile de construcții, electrificare, gazificare, informatizare etc., care, în aceeași măsură, pot fi oferite atît de către stat, cît și de alte structuri specializate ori asociate cu capital privat sau de stat.

5.10. Inofensivitatea ecologică a sectorului agroalimentar

Implicarea pe scară largă a tehnologiilor moderne în fitotehnie și zootehnie este bazată pe utilizarea intensivă a mai multor componente chimice de protecție a plantelor, de deservire veterinară a animalelor, de îngrășare minerală a solului etc. Cu toate că utilizarea elementelor nutritive (de protecție a plantelor, de tratare a animalelor etc.) este necesară, iar deseori și unica ieșire din crizele adînci fito- și zooveterinare, utilizarea lor abuzivă poate cauza daune considerabile atît sănătății oamenilor și animalelor, cît și mediului înconjurător în ansamblu.

Drept exemplu convingător al acestor daune poate servi pericolul major de poluare a mediului înconjurător pe care îl reprezintă aceste 1712 tone de substanțe și deșeuri toxice, inclusiv pesticidele inutilizabile, acumulate pe parcursul anilor și deceniilor în sectorul agrar și stocate în prezent în 340 de depozite, parțial distruse, lipsite de pază și de protecție.

În calitate de direcție generală de asigurare a inofensivității ecologice a sectorului agroalimentar prezenta Strategie prevede:

adaptarea cadrului legislativ autohton privind utilizarea substanțelor fito- și zoofarmaceutice la cerințele și regulamentele respective ale Uniunii Europene;

organizarea utilizării și păstrării corecte a substanțelor chimice și a pesticidelor;

popularizarea cunoștințelor și culturii ecologice în rîndurile populației;

crearea unei structuri de stat, responsabile de sortare, prelucrare și nimicire a deșeurilor;

elaborarea și implementarea în practică a unor regulamente privind prevenirea, evaluarea și compensarea prejudiciului cauzat mediului înconjurător și resurselor naturale în urma activității agricole.

O atenție deosebită va fi acordată reglementării conținutului de reziduuri de pesticide și de alte elemente toxice în produsele agroalimentare, inclusiv produsele de origine animală. Fiind ultima (înainte de consumul final) etapă de control al calității produselor consumabile, reglementarea limitelor maxime ale reziduurilor de pesticide va stabili repere cantitative stricte privind eliminarea cazurilor de folosire abuzivă a mijloacelor chimice (și de altă natură) în sectoarele fito- și zootehnice.

6. DEZVOLTAREA RAMURILOR ȘI DIRECȚIILOR STRATEGICE ALE SECTORULUI AGROALIMENTAR

6.1. Principiile selectării ramurilor și direcțiilor strategice

Condițiile climaterice ale Republicii Moldova necesită respectarea cerințelor agrotehnice de succesiune a culturilor agricole, asigurarea folosirii egale a resurselor tehnico-materiale ale muncii, asigurarea maximală a pieței din țară cu produse alimentare și a altor factori ce formează caracterul multiramural al sectorului agrar din republică.

În același timp, există diferențe însemnate în nivelul de eficiență al producerii diferitelor producții agricole, cu potențial de export. Pornind de la aceasta, politica agrară a statului trebuie, pe de o parte, să asigure condițiile pentru dezvoltarea stabilă a sectorului agrar drept complex multiramural, iar, pe de altă parte, să stimuleze dezvoltarea celor mai eficiente și de perspectivă ramuri din punct de vedere economic, asigurând, concomitent, formarea structurii optimale a sectorului de producere agricolă.

La baza selectării ramurilor prioritare stau criteriile obiectiv-economice, dintre care principalele sînt: mărimea valorii adăugate, obținute din producerea produsului agricol primar și/sau în procesul de prelucrare a producției agricole;

potențialul de export;

nivelul de eficiență al folosirii resurselor de muncă, de finanțe și tehnico-materiale;

asigurarea potențialului de producere al industriei de prelucrare cu materia primă necesară;

influența asupra securității alimentare a țării.

Analiza diferitelor ramuri ale producerii agricole denotă că la etapa dată ramurile prioritare sînt:

viticultura și vinificația;

pomicultura;

creșterea legumelor;

culturile tehnice, în primul rînd sfecla de zahăr;

producerea laptelui și a cărnii (bovine, porcine, păsări);

ramurile industriei alimentare.

Pe măsura dezvoltării ramurilor menționate, precum și în funcție de schimbarea conjuncturii de piață, statul poate include noi priorități și schimba formele de susținere a ramurilor prioritare.

6.2. Strategii ramurale de dezvoltare a sectorului fitotehnic

6.2.1. Viticultura și vinificația

Complexul vitivinicol deține o poziție strategică în economia națională a Republicii Moldova. Plantațiile viticole, ocupînd doar cca 7 la sută în structura terenurilor agricole, asigură obținerea a cca 20-25 la sută din valoarea producției agroindustriale. Exportul producției viticole constituie aproximativ 28-30 la sută din exportul total al mărfurilor. Dintre ramurile economiei naționale sectorului vitivinicol îi revin cele mai mari defalcări în bugetul public național.

Dezvoltarea complexului vitivinicol se realizează în baza Programului de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației în anii 2002 – 2020, aprobat prin [Hotărîrea Guvernului nr.1313 din 24 octombrie 2002](#). În primii ani de implementare a programului nominalizat s-au înregistrat tendințe pozitive de dezvoltare a pepinieritului viticol, viticulturii și vinificației.

Rezultatele activității industriei vinului sînt condiționate, în mare măsură, de exportul producției alcoolice. Circa 95 la sută din volumul producției fabricate în republică este exportată.

Actualmente în republică funcționează 145 de întreprinderi viticole, inclusiv 124 – cu vinificație primară. În ultimii ani au fost reutilate cu utilaj modern 18 întreprinderi viticole, inclusiv 9 – în baza creditelor oferite de instituțiile bancare internaționale și 9 – din surse proprii. Baza tehnico-materială a celorlalte întreprinderi necesită modernizare și reutilare. Sînt conforme cerințelor standardelor europene din vinificație 25 de întreprinderi de vinificație primară și secundară (de îmbuteliere a vinurilor).

Obiectivul general al Strategiei de dezvoltare a complexului vitivinicol în perioada anilor 2006 – 2015 este asigurarea unei dezvoltări durabile și echilibrate a acestuia prin crearea unui mediu favorabil pentru activitatea agenților economici din domeniu.

Ca obiective operaționale ale Strategiei se configurează următoarele:

realizarea integrală a prevederilor Programului de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației în anii 2002 -2020, preconizate pentru perioada respectivă, concretizarea și revederea unor poziții ale acestuia pornind de la cerințele actuale ale piețelor de desfacere a producției vitivinicole și tendințele de

dezvoltare;

perfecționarea bazei legislative și normative din domeniu în vederea conformării acesteia la cerințele internaționale și realizării Planului de Acțiuni "Republica Moldova – Uniunea Europeană";

delimitarea eficientă a arealului vitivinicol, optimizarea suprafețelor plantațiilor viticole sub aspectul regiunilor vitivinicole și extinderea cultivării viței de vie în zona de nord a republicii;

ameliorarea sortimentului viței de vie și orientarea acestuia spre obținerea unei producții vitivinicole solicitate pe piețele de desfacere, optimizarea structurii sortimentale a plantațiilor viticole sub aspectul regiunilor vitivinicole și direcțiilor de utilizare a strugurilor;

revitalizarea sectorului de producere a strugurilor pentru masă și asigurarea unei dezvoltări dinamice și eficiente a acestuia;

consolidarea bazei pepinierelor viticole și asigurarea integrală a producătorilor de struguri cu material săditor viticol autohton, cu valoare biologică sporită;

sporirea productivității plantațiilor și pepinierelor viticole prin implementarea tehnologiilor avansate, bazate pe aplicarea factorilor intensivi de producție;

revitalizarea, dezvoltarea și modernizarea bazei de păstrare a strugurilor pentru masă și asigurarea unei perioade mai îndelungate de păstrare a acestora;

încurajarea producătorilor mici de struguri în vederea creării unor exploatații viticole optime, cooperării pentru prestarea serviciilor de îngrijire a plantațiilor, condiționare, păstrare și transportare a strugurilor pentru masă;

consolidarea pozițiilor pe piețele tradiționale de desfacere a producției vitivinicole și penetrarea pe noi piețe;

diversificarea producției vinicole, optimizarea structurii și impulsionează activităților de promovare a acesteia;

asigurarea unei producții vitivinicole competitive și sporirea eșalonată a exportului acesteia;

sporirea exigențelor față de calitatea producției vinicole și racordarea acestora la cerințele Uniunii Europene;

reutilizarea și modernizarea bazei tehnice, perfecționarea procedeele tehnologice la întreprinderile de vinificație primară și secundară;

utilizarea metodelor noi de analiză și apreciere a calității produselor vinicole;

armonizarea normativelor și practicilor existente din domeniu cu cele internaționale;

impulsionează activităților de atragere a investițiilor, proiectelor de asistență tehnică și a granturilor în ramură, consolidarea eforturilor în vederea creării întreprinderilor mixte;

perfecționarea mecanismelor de stimulare și susținere de către stat a producătorilor din complexul vitivinicol și de promovare a producției vinicole;

direcționarea cercetărilor științifice în vederea perfecționării tehnologiilor de obținere a unei producții vitivinicole competitive, ameliorarea pregătirii și perfecționării cadrelor.

Ca impact al realizării obiectivelor nominalizate, către anul 2015, în întreprinderi se preconizează obținerea următorilor indicatori de producție și economici:

extinderea eșalonată a suprafețelor plantațiilor viticole până la 130 mii ha, inclusiv cu soiuri de masă până la 20 mii ha;

înființarea a 75 mii ha de plantații viticole moderne și defrișarea a 55 mii ha;

sporirea volumului de producere a materialului săditor viticol până la 25 mil. vițe altoite;

trecerea, începând cu anul 2007, la înființarea plantațiilor viticole pentru struguri cu material săditor devirozat de categorii biologice "certificat" și "standard", iar către 2015 – doar "certificat";

aplicarea irigației prin picurare în plantațiile viticole pe o suprafață de cel puțin 20 mii ha, inclusiv în cele cu soiuri de masă – 5 mii ha;

sporirea producției globale de struguri până la 1,2 mil.tone, inclusiv struguri pentru masă – 200 mii tone;

majorarea exportului de struguri pentru masă până la 40 mii tone;

reutilizarea și modernizarea tuturor întreprinderilor vinicole;

sporirea volumului de prelucrare a strugurilor și de producere a vinurilor brute de cca 3 ori;

creșterea volumului de fabricare a producției vinicole pînă la 1,0 mlrd. sticle;
sporirea ponderii vinurilor de calitate pînă la cca 30 la sută, inclusiv a celor cu denumire de origine (VDO) – pînă la cca 5 la sută din volumul total al vinurilor naturale;
sporirea volumului de producere a divinului de cca 2,1 ori și a vinurilor spumante – de 1,7 ori;
majorarea volumului de fabricare a producției alcoolice în expresie valorică pînă la cca 10 700 mil.lei;
creșterea exportului producției alcoolice pînă la cca 745 mil.dolari SUA;
reducerea exportului vinului – materie primă și a vinului în vrac pînă la 2,5 mil.dal sau de cca 3,0 ori;
sporirea exportului producției vinicole în țările Uniunii Europene și în alte părți ale lumii pînă la 25 la sută din volumul total și reducerea respectivă a acestuia în țările CSI, asigurînd concomitent, o sporire cantitativă de cca 2,5 ori;
crearea în ramură în perioada de referință, a cca 10 mii locuri de muncă;
majorarea defalcărilor la bugetul public național de cel puțin 2,0 ori.

6.2.2. Fructe și pomușoare

Criza economica s-a reflectat negativ și asupra pomiculturii. Recolta globală de fructe în medie pe anii 2000-2005 s-a redus față de anii 1986-1990 de 2,5 ori. Pomicultura a devenit o ramura nerentabilă. O situație alarmantă s-a creat și în industria prelucrătoare de fructe din cauza lipsei materiei prime.

Actualmente, republica dispune de circa 110 mii ha de livezi, din care în jur de 75 mii ha posedă un potențial considerabil de producție, care poate fi valorificat prin efectuarea măsurilor economico-organizatorice și tehnologice.

Dezvoltarea. Direcția strategică de dezvoltare a pomiculturii constă în exploatarea eficientă a plantațiilor existente și în înlocuirea succesivă a acestora cu plantații de tip nou: cu sortiment modern, tehnologii avansate, care asigură intrarea timpurie pe rod, productivitate înaltă de fructe ecologice și competitive, solicitate pe piața internă și pe cea externă. Se preconizează extinderea exportului în țările occidentale, în baza îmbunătățirii calității terapeutice, în special, a fructelor de categoria "ecoprodus" și produselor derivate.

Prioritate, în raport cu alte specii pomicole, se va acorda culturilor nucifere – nucul comun, migdalul și alunul, producția cărora, pe plan mondial, în special pe piața țărilor europene, este solicitată, în proporții tot mai mari și la prețuri rezonabile. Sporirea volumelor de export a nucilor și produselor derivate are menirea să contribuie esențial la creșterea venitului național și echilibrarea balanței de plăți.

În acest sens, o atenție deosebită se va atribui măsurilor de realizare a obiectivelor Programului național pentru dezvoltarea culturilor nucifere pînă în anul 2020. Suprafața acestor culturi va fi extinsă pînă la 14,8 mii ha, din care 14,0 mii ha revin nucului altoit și 0,8 mii ha migdalului. Începînd cu anul 2008, în fiecare an vor fi înființate plantații noi, pe o suprafață de 1000 ha cu soiuri omologate și exploatate, conform tehnologiilor avansate, fiind asigurată intrarea timpurie în fructificare deplină, productivitatea înaltă a livezilor, calitatea superioară a producției și, respectiv, competitivitatea acesteia pe piața internă și cea externă.

Sortimentul. Actualmente, sortimentul omologat cuprinde 207 soiuri. Livezile fondate cu soiurile omologate creează un conveier neîntrerupt de fructe pentru folosire în stare proaspătă, de asemenea, pentru export și pentru industrializare – de la cele mai timpurii pînă la cele mai tîrzii.

Pe parcursul anilor 2006-2015 va crește ponderea producției de prune, nuci și de alte fructe solicitate pe piața internă și pe cea externă, vor fi obținute și introduse în cultură unele soiuri și portaltoaie noi, rezistente la boli, dăunători, condiții pedoclimatice, înalt productive, cu fructe de calitate superioară, cu pomi de talie mică, compactă, pretabili la sistemul intensiv și superintensiv de cultură.

Materialul săditor. Pentru asigurarea renovării plantațiilor pomicole se preconizează producerea materialului săditor cu calități biologice și fitosanitare superioare în cantități necesare.

Materialul săditor pomicol se va produce în unități agricole cu volum considerabil de producție, care dispun de bază tehnico-materială modernă, de cadre de înaltă calificare și sînt integrate cu instituțiile științifice.

Înființarea plantațiilor. Producerea de fructe urmează să fie concentrată în întreprinderi agricole cu volum de producție considerabil: concerne, societăți pe acțiuni, gospodării colective, fermieri.

Înființarea plantațiilor noi se va efectua conform proiectelor științific fundamentate, bazate pe tehnologii moderne, economisitoare de resurse energetice și de materiale, orientate spre: optimizarea structurii pomologice, dictată de cerințele piețelor de desfacere, utilizarea, cât mai deplină a potențialului ecologic, biologic, tehnologic, organizatoric, economic, caracteristice fiecărui sector de teren și unități agricole.

Asigurarea științifică se va efectua prin următoarele direcții de cercetare fundamentală: resursele ecologice, crearea și implementarea soiurilor și portaltociilor noi, producerea materialului săditor cu valori biologice și fitosanitare superioare, elaborarea și implementarea sistemelor superintensive de cultură cu productivitate înaltă și foarte înaltă, elaborarea și implementarea sistemelor de producere a fructelor bioprodus.

Cercetările aplicative vor fi orientate spre elaborarea și implementarea tehnologiilor moderne de înființare și exploatare a plantațiilor pomicele, prelucrarea industrială profundă a fructelor și reducerea deșeurilor, standardizarea producției.

Asigurarea cu cadre. Obținerea rezultatelor preconizate necesită o modernizare esențială, conform cerințelor, a producției, cu susținerea financiară de către stat a sistemului de pregătire a cadrelor științifice, specialiștilor cu studii universitare, a specialiștilor în colegii și licee agricole, școli tehnico-profesionale și direct în unitățile agricole.

Dirijarea. Piața contemporană necesită loturi considerabile de producție calitativă și competitivă cu anumită destinație. Realizarea acestor obiective este posibilă în condițiile integrării agroindustriale pe principii reciproc avantajoase a partenerilor în concerne, asociații, cooperative producătoare de fructe, de prelucrare, păstrare și comercializare a producției.

Rolul statului constă în elaborarea cadrului legislativ, coordonarea și dirijarea dezvoltării durabile a complexului agroindustrial pomicol la nivel macroeconomic, asistența tehnico-științifică, susținerea producătorilor, inclusiv financiară, protejarea producătorului autohton, a pieței interne și a consumatorului.

Asigurarea financiară. Renovarea pomiculturii necesită resurse financiare considerabile în sumă de circa 602 mil. dol. SUA pentru asigurarea progresului tehnico-științific în ramură, producerea materialului săditor pomicol și bacifer devirozat, înființarea și exploatarea plantațiilor de tip nou, modernizarea utilajului și tehnologiilor de prelucrare și păstrare a producției, armonizarea standardelor, certificarea producției.

Eficiența economică. Evaluarea eficienței economice de la renovarea pomiculturii confirmă că producția de fructe va deveni rentabilă începând cu anii 2006-2007.

Spre finele anului 2015 suprafața speciilor sămânțoase vor constitui 62,4%, de sîmburoase – 32,7%, nucifere – 4,4% și bacifere – 0,5%. Se preconizează scăderea ponderii mărului, iar a speciilor de păr și gutui, dimpotrivă va crește. Va spori, de asemenea, ponderea culturilor nucifere și bacifere.

Se preconizează următoarea repartizare a plantațiilor pomicele pe zone economico-geografice: Nord – circa 50 la sută din suprafața totală, Centru – 22 la sută, Sud-Est – 12 la sută, Sud – 16 la sută.

Repartizarea speciilor pomicele se va efectua în funcție de condițiile pedoclimatice, experiența acumulată pe parcursul deceniilor și alți factori. Culturile sămânțoase: mărul, părul și gutuiul se vor planta la Nord (mărul și părul) – 56 la sută și, respectiv, 18 la sută, Centru – 21, 15 și 1 la sută, Sud-Est (Nistreană) – 44, 10 și 1 la sută, Sud – 25, 10 și 1 la sută; speciile sîmburoase: Nord – prun – 10 la sută, cireș – 6 la sută, vișin – 4 la sută; Centru – prun – 30 la sută, cais – 7 la sută, piersic – 5 la sută, cireș – 8 la sută, vișin – 6 la sută; Sud-Est (Zona Nistreană) – prun – 7 la sută, cais – 15 la sută, cireș – 5 la sută, piersic – 7 la sută, vișin – 5 la sută; Sud – prun – 7 la sută, cais – 20 la sută, piersic – 15 la sută, cireș – 10 la sută, vișin – 8 la sută. Nucul și culturile bacifere se recomandă a fi cultivate în toate zonele și microzonele cu condițiile pedoclimatice necesare.

Suprafața plantațiilor pe rod în anul 2006 a constituit – 104,51 mii ha. În anul 2010 suprafața acestor plantații se va reduce pînă la circa 97 mii ha, urmînd a fi redusă pînă la circa 91,08 mii ha în anul 2015.

Concomitent se preconizează sporirea substanțială a producției medii la ha în funcție de potențialul genetic înalt al speciilor pomicole cultivate în republică.

6.2.3. Legume

Legumicultura în Republica Moldova a fost și continuă să fie una din ramurile principale menite să asigure, în sensul securității alimentare a populației, un consum rațional și un sortiment de legume adecvat, industria prelucrătoare cu materie primă și activitatea de export a legumelor în stare proaspătă și prelucrată.

Importanța economică a acestei ramuri rezultă din ponderea legumelor în alimentația populației, folosirea intensivă a terenurilor și a forței de muncă, obținerea unui volum de producție sporit, precum și a unor venituri substanțiale.

Condițiile pedoclimatice favorabile, tradițiile și experiența acumulată permit cultivarea unei game largi de specii legumicole și obținerea unor volume considerabile de legume cu calități organoleptice și tehnologice înalte.

În anii de tranziție spre economia de piață legumicultura a înregistrat o decădere. Producția globală de legume s-a redus de cca 4,0 ori, constituind 389 mii t în anul 2005, ca rezultat al diminuării pînă la 36,7 mii ha a suprafețelor cultivate cu legume și a scăderii producției medii. De asemenea, s-a redus substanțial și producerea de legume pe teren protejat, serele de iarnă, devenind, practic, inutilizabile.

Modificări esențiale s-au produs în structura valorificării producției legumicole. Volumele de achiziționare și prelucrare a legumelor de către fabricile de conserve, precum și de livrare pe piețele tradiționale s-au micșorat esențial, constituind 8-10 la sută și, respectiv, 4-5 la sută din recolta globală, majorându-se, totodată, volumele de comercializare în stare proaspătă pe piața internă.

Toate acestea, precum și alte probleme cu care se confruntă sectorul de producere a legumelor, impun elaborarea și implementarea unui sistem de acțiuni de ordin organizatoric, tehnologic și economic, menit să asigure, în același timp, stoparea declinului și creșterea productivității și a eficienței economice a activității în domeniul legumiculturii.

Sarcini specifice de realizare a obiectelor strategice în domeniul legumiculturii:

optimizarea și extinderea suprafețelor de cultivare a speciilor legumicole;

revederea structurii volumelor de producție și a direcțiilor de valorificare a legumelor, sub aspectul speciilor legumicole tradiționale, solicitărilor întreprinderilor de procesare și al potențialilor consumatori de pe piețele internă și externă;

sporirea productivității culturilor legumicole în baza implementării de noi soiuri, cu un potențial biologic de productivitate și de adaptare la condiții climaterice nefavorabile, rezistente la boli și dăunători, a tehnologiilor moderne de cultivare cu consum redus de resurse energetice;

extinderea producerii răsadurilor în palete și sporirea volumului de producere a acestora la un nivel de pînă la 75 la sută din necesarul de răsaduri al producătorilor agricoli;

utilizarea rațională și eficientă a construcțiilor de sere de iarnă existente;

soluționarea problemei irigației suprafețelor cultivate cu legume și acordarea producătorilor agricoli din domeniu a unei asistențe financiare din partea statului, prin subvenționarea parțială directă sau indirectă a consumului de energie electrică utilizată la pomparea apei;

impulsionarea activităților de constituire a unităților de colectare și desfacere a producției legumicole, bostănoaselor, crearea piețelor angro specializate;

utilizarea rațională a terenurilor amplasate în luncile râurilor Nistru, Prut și Răut pentru cultivarea legumelor, crearea de microzone și centre legumicole specializate;

stimularea investițiilor locale și străine, îndeosebi a celor efectuate în cultivarea legumelor pe teren protejat, precum și în sfera de cercetare-dezvoltare a ramurii;

reabilitarea sistemelor de irigare pe o suprafață de 126,5 mii ha.

Realizarea obiectivelor strategice preconizate va asigura sporirea eficienței economice a legumiculturii și se va solda cu efecte sociale. Deși sporirea productivității culturilor legumicole și modernizarea tehnologiilor de cultivare vor reduce evident cheltuielile de muncă la o unitate de suprafață și producție, creșterea de cca 1,4 ori a suprafețelor de cultivare și a volumului producției globale de

legume de cca 2,8 ori va condiționa respectiv și crearea locurilor noi de muncă.

6.2.4. Culturi tehnice

Grupa de culturi tehnice include în componența sa semințe de floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, soia, rapiță și tutun. Fiind cultivate pe numai 1/5 din suprafețele însămînțate, culturile tehnice aduc întreprinderilor agricole aproape 1/3 din toate încasările din sectorul fitotehnic. În afară de prețurile relativ mai înalte de comercializare, această grupă de culturi creează locuri suplimentare de muncă în localitățile rurale, dispune de o piață de desfacere adecvată, ceea ce provoacă atractivitatea producerii culturilor tehnice pentru majoritatea întreprinderilor agricole mari.

Ținînd cont de gravele încălcări ale stipulărilor agrotehnice ce au avut loc în anul 2003, cînd, la nivel național, ponderea florii-soarelui a ajuns pînă la 23,7% din structura suprafețelor însămînțate, iar în unele raioane această cultură a ocupat peste 1/3 din suprafața însămînțată, prezenta Strategie prevede micșorarea de peste două ori a suprafețelor pentru cultivarea florii-soarelui, înlocuindu-le cu suprafețele respective de rapiță și soia.

Sporirea volumului global de soia se va efectua din contul majorării suprafețelor și sporirii productivității la 1 ha, prin implementarea soiurilor înalt productive în ansamblu cu toate elementele tehnologice avansate.

În legătură cu construcția fabricii de prelucrare a rapiței la Lipcani va spori esențial producerea acestei culturi, ceea ce va permite obținerea uleiului alimentară, biocombustibilului și șroturilor.

Importanța strategică a ramurii tutunului în economia țării este determinată de nivelul înalt al rentabilității și veniturilor în buget, de menținerea și crearea locurilor de muncă în spațiul rural.

6.3. Strategii ramurale de dezvoltare a sectorului zootehnic

Cu excepția aviculturii, celelalte ramuri ale sectorului zootehnic în perioada de tranziție au suferit mult. De exemplu, șeptelul de bovine (fără raioanele din stînga Nistrului) s-a redus în comparație cu sfîrșitul anului 1980 de 3,4 ori, de porcine – de 5,1 ori, de ovine și caprine – cu 42 la sută.

O dată cu reducerea absolută a producției agricole globale în perioada de reformare, a scăzut brusc ponderea sectorului zootehnic de la 34,5% în 1991 pînă la 28,7% în 2005.

Din punct de vedere calitativ, majoritatea produselor animaliere din sectorul individual de producere nu corespund standardelor naționale și celor ale Uniunii Europene.

Cu excepția ouălor, producerea tuturor celorlalte produse animaliere aduce pierderi producătorilor agricoli. Totodată, prețurile de piață la produsele zootehnice sînt inaccesibile pentru majoritatea populației țării, iar supraprofiturile obținute de la comercializarea acestora nu ajung la producătorii autohtoni.

În contextul celor expuse, aspectele de bază ale strategiei de dezvoltare a sectorului zootehnic sînt:

integrarea reală a producătorilor de materie primă (lapte, carne, lînă etc.) cu procesatorii și agenții comerciali;

crearea structurilor noi de producere a laptelui și a cărnii în baza proprietății private, consolidarea în baza lor a șeptelului de animale, sporirea calității produselor și a nivelului de standardizare a procesului de producere;

dezvoltarea raselor noi de animale și păsări, protejarea și susținerea din partea statului a proprietății intelectuale din domeniul selecționării raselor autohtone, de înaltă productivitate și eficiență economică.

Necesitățile elaborării strategiei de dezvoltare a sectorului zootehnic au fost determinate de următoarele cauze:

- scăderea ponderii sectorului zootehnic în volumul global al producției agricole;
- micșorarea volumului de producere a principalelor produse (laptele și carnea), precum și diminuarea consumului lor în calcul pe cap de locuitor;
- diminuarea șeptelului de animale și a productivității acestora;
- distrugerea sectorului de producere, prelucrare și păstrare a bazei furajere;

micșorarea volumului de export al cărnii, produselor din carne și lactate, creșterea excesivă a importului acestor produse;

reducerea locurilor de muncă în sector și migrația forței de muncă calificate din localitățile rurale;
subminarea securității alimentare a țării.

Obiectivele de bază privind dezvoltarea în continuare a sectorului zootehnic sînt:

asigurarea pieței interne cu lapte și produse lactate, carne și produse din carne de proveniență autohtonă, de calitate înaltă și la prețuri accesibile pentru consumatori;

asigurarea unui nivel înalt de eficiență a producerii, prelucrării și comercializării laptelui și a cărnii;
protecția mediului înconjurător și promovarea stilului rural de viață, specific pentru localitățile respective ale țărilor Uniunii Europene.

Sarcinile și problemele înaintate spre soluționare

Se preconizează că în baza prezentei Strategii vor fi elaborate programe de creștere a taurinelor, porcinelor etc. care vor asigura condiții egale și nondiscriminatorii pentru toți agenții economici antrenați în businessul agricol. Pentru atingerea obiectivelor stabilite, se prevede realizarea următoarelor sarcini de bază:

crearea cadrului legislativ, normativ, de standardizare, certificare a calității și provenienței, în corespundere cu cerințele Uniunii Europene;

fabricarea producției competitive pe piața internă și pe cea externă;

crearea unui cadru instituțional modern și de înaltă eficiență în domeniile de producție, colectare, prelucrare și comercializare a produselor zootehnice;

sporirea nivelului de consum al laptelui, cărnii, ouălor etc., precum și al derivatelor acestora la nivelul normelor de alimentație în calcul pe cap de locuitor;

protecția mediului înconjurător.

6.3.1. Bovine

Producerea laptelui și a cărnii de bovină necesită să fie reorientată de agenții economici spre sistemul intensiv de creștere a animalelor prin **implementarea tehnologiilor performante de producere a laptelui, de creștere intensivă a tineretului pentru reproducție și carne, ceea ce va asigura consumatorii cu produse de bună calitate și competitive pe piața internă și externă, reducerea consumului specific de furaje și a altor resurse materiale și financiare.**

În acest scop se va asigura:

creșterea dimensiunilor fermelor și productivității muncii prin acțiuni de stimulare economică a crescătorilor de bovine, care fondează ferme pentru producția-marfă de lapte cu efective de 10-20-50 și mai multe vaci, iar de carne – cu efectivul de 50-100 și mai multe capete, mecanizarea proceselor tehnologice;

ameliorarea condițiilor sanitare de întreținere și a sănătății animalelor;

controlul riguros al calității laptelui și cărnii pe întreg fluxul tehnologic de producere, prelucrare, depozitare și comercializare a lor;

Direcțiile de bază ale politicii statului privind stimularea dezvoltării sectorului de creștere a taurinelor:

acordarea subvențiilor pentru restabilirea efectivului bovinelor de prăsilă, procurarea taurilor, tineretului taurin și a embrionilor de la cele mai productive rase specializate pentru lapte și pentru carne;

elaborarea proiectelor investiționale de construcție a fermelor mici și mijlocii noi pentru producerea laptelui și a cărnii de bovină;

finanțarea din partea statului a cercetărilor științifice în domeniul creșterii bovinelor.

Realizarea strategiei de creștere a taurinelor va crea posibilități reale de majorare a numărului locurilor de muncă suplimentare în spațiul rural cu cca 10 mii de unități.

6.3.2. Porcine

Creșterea porcinelor este ramura cu cea mai mare pondere în volumul de carne a tuturor speciilor de animale de fermă din Republica Moldova. În următorii 5-10 ani carnea de porc va avea o pondere de

38-32%, volumul ei global majorându-se de la 38 la 52 mii tone sau cu 37%. Sarcina principală strategică este de a restabili producerea cărnii de porc la nivelul anilor 1989 – 1990, de a spori considerabil calitatea ei, de a reduce cheltuielile pentru fiecare unitate de producție. Realizarea obiectivelor strategice se va efectua prin următoarele acțiuni:

folosirea celor mai productive rase din tipul de porcine pentru carne, în scopul îmbunătățirii potențialului productiv, calității cărnii, reducerii costului acesteia, ceea ce va asigura competitivitatea acestui produs pe piața internă și pe cea externă;

restabilirea efectivului porcinelor de prăsilă prin folosirea maximală a resurselor genetice importate la Întreprinderea de Stat "Moldsuinhybrid", în special a raselor Yorkshire, Landrace, Duroc, Hampshire;

asigurarea științifică a crescătorilor de porcine prin implementarea în producție a celor mai productive crosuri, folosind metode eficiente de încrucișare a raselor și hibridare a porcinelor;

crearea premiselor economice pentru integrarea producătorilor cărnii de porc cu întreprinderile de procesare a cărnii;

cooperarea agenților economici în scopul creării și funcționării miniîntreprinderilor de procesare și de producere a furajelor.

6.3.3. Păsări

Avicultura este o ramură strategică a sectorului zootehnic cu mari posibilități de relansare într-o perioadă scurtă de timp. Actualmente și în perspectivă avicultura în republica noastră se va dezvolta în trei sisteme de bază: industrial-intensiv, gospodăresc-intensiv și gospodăresc-extensiv, importanță mai mare și prioritate avînd sistemul industrial-intensiv, ponderea căruia, la producerea ouălor de consum și a cărnii, constituie 50-60% din întreg volumul de producție avicolă.

Sistemul intensiv-industrial este caracteristic fabricilor avicole care folosesc material biologic cu potențial productiv valoros, sînt dotate cu utilaj tehnologic modern, ceea ce asigură sporirea ritmului de producere și livrare a ouălor și a cărnii, obținerea producției înalte a păsărilor, reducerea cheltuielilor pentru fiecare unitate de producție. În acest sistem anual se vor produce 25-30 mii tone de carne, 280-350 mil. ouă pentru consum, inclusiv 100-150 mil. ouă pentru export.

Sistemul gospodăresc-intensiv este caracteristic fermelor mici și mijlocii, ale căror dimensiuni optime se consideră de la 1-10 mii de găini ouătoare sau pînă la 20-40 mii de pui crescuți pentru carne.

Sistemul gospodăresc-extensiv este specific pentru crescătorii individuali de păsări, producția obținută fiind folosită preponderent pentru asigurarea necesităților familiale.

Pentru realizarea obiectivelor strategice de dezvoltare a sectorului avicol, creșterea eficienței ramurii prin sporirea volumului de producție calitativă și competitivă la prețuri convenabile consumatorilor sînt necesare:

folosirea eficientă a fondului genetic existent al păsărilor, importarea și utilizarea materialului biologic valoros la nivel de părinți;

dotarea fabricilor avicole din sistemul intensiv-industrial cu minifabrici automatizate pentru producerea și asigurarea necesităților tuturor categoriilor de păsări cu furaje concentrate, premixe și aditivi furajeri;

asigurarea științifică a sectorului avicol prin sporirea volumului de finanțare a cercetărilor științifice, în scopul creării unor noi crosuri de păsări, perfecționării tehnologiilor de producere a ouălor de consum și cărnii de pasăre pentru toate categoriile de agenți economici.

6.4. Producția agroalimentară ecologică

Prevederile [Legii nr.115-XVI din 9 iunie 2005](#) cu privire la producția agroalimentară ecologică, precum și [Hotărîrea Guvernului nr.149 din 10 februarie 2006](#) pentru implementarea Legii menționate acceptă agricultura ecologică în documentul de poziție al Republicii Moldova în curs de negociere cu Uniunea Europeană, recunoaște Regulamentul Consiliului Europei nr.2092/91, Regulamentul Consiliului Europei nr.1804/99, regulamentele Comisiei Europene nr.94/92, 3457/92, 207/93, precum și acceptă popularitatea acestui domeniu.

Producția agroalimentară ecologică constituie una din căile principale pentru dezvoltarea unei

agriculturi durabile. Intențiile Naționale pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, care vizează spațiul rural și asigură cadrul implementării programului TACIS, USAID și DFID, au ca obiectiv strategic dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar în strânsă legătură cu protecția mediului înconjurător și conservarea resurselor naturale.

Producția agroalimentară ecologică certificată este un sector nou în Republica Moldova. Numărul unităților/fermelor care aplică metode de producție agroalimentară ecologică este în creștere, datorită faptului că în domeniul dat sînt recrutate Organisme de inspecție și certificare recunoscute internațional.

Legislația elaborată pentru acest sector, armonizată parțial cu cerințele comunitare în domeniu, reglementările Consiliului Europei nr.2092/91 și 1804/1999, este menită să creeze un sistem de producție agroalimentară ecologică, conform sistemelor europene.

Pentru includerea Republicii Moldova în Lista țărilor terțe care au echivalența în Uniunea Europeană, în conformitate cu Reglementarea Consiliului Europei nr.94/92/EEC, se impune crearea unei piețe interne de produse agroalimentare ecologice, precum și a unui disponibil pentru export prin:

promovarea conceptului de producție agroalimentară ecologică prin instituții specializate (Agenția de Consultanță și Școlarizare Agricolă, asociații, fundații, institute de cercetări, universități), precum și prin ambasadele Republicii Moldovei din străinătate, prin identificarea potențialilor investitori și a oportunității de colaborare în domeniu;

înființarea de ferme-pilot cu suprafețe optime specializate în producția agroalimentară ecologică;

stagii de pregătire pentru formatori, operatori, inspecți;

crearea unei structuri naționale de cercetare în producția agroalimentară ecologică;

sprijinirea producătorilor care trec de la agricultura tradițională la cea ecologică, pe durata perioadei de conversie.

În conformitate cu cele expuse și ținînd cont de legislația în vigoare cu privire la producția agroalimentară ecologică Republica Moldova va prelua gradual succesul binemeritat comunitar, iar implementarea acestuia se va realiza pînă în anul 2015.

Prioritățile menționate mai sus, precum și interesul agenților economici față de dezvoltarea producției agroalimentare ecologice constituie componentele de bază pentru sporirea produselor ecologice în țară în următorii 10 ani.

6.5. Strategii ramurale de dezvoltare a industriei alimentare

6.5.1. Situația actuală

Ramura de prelucrare a fructelor și legumelor este reprezentată de 13 întreprinderi mari și de 40 de întreprinderi mici și mijlocii. Capacitățile de producție ale fabricilor de conserve permit prelucrarea a cca 500 mii tone de materie primă pomilegumicolă sau producerea unui volum de cca 280 mii tone de conserve din fructe și legume. În ultimii ani, diminuarea volumelor de producere a conservelor din fructe și legume este cauzată de:

lipsa volumelor necesare de materie primă pomilegumicolă, ca rezultat al defrișării plantațiilor multianuale și al parcelării terenurilor arabile;

datoriile creditoare istorice mari;

gradul redus de competitivitate al producției.

Industria de prelucrare a laptelui în Moldova este reprezentată de 22 de unități de procesare. Pe parcursul ultimului deceniu, întreprinderile de prelucrare și-au redus cu cca 75 la sută volumele de achiziție și de procesare a laptelui.

Motivul principal este lichidarea marilor producători de materie primă, o dată cu privatizarea gospodăriilor agricole .

Deși, în ansamblu, pe țară se produc anual cca 600 mii t de lapte-marfă, cantitate ce poate fi industrializată totalmente de capacitățile existente, unitățile de procesare colectează și prelucrează doar 25 la sută din acest volum.

Problema majoră existentă la achiziționarea materiei prime este valorificarea sub nivel a surselor (zonelor) de materie primă, precum și dotarea tehnică nesatisfăcătoare a oficiilor de colectare a laptelui.

Alt motiv, nu mai puțin important, ce a condiționat falimentarea multor întreprinderi de profil, este

pierderea piețelor tradiționale de desfacere, precum și înzestrarea insuficientă a unităților de procesare a laptelui, fapt ce nu permite fabricarea produselor competitive.

Industria de procesare a cărnii include în componența sa 10 întreprinderi de capacități mare și medie și peste 70 de unități de capacități medie și mică de prelucrare a cărnii. Capacitatea totală de producție pe ramură constituie anual cca 190 mii tone de carne în carcase. Capacitățile de abatorizare se utilizează la un randament de doar 7,5 la sută, iar cele de fabricare a mezelurilor de cca 35-50 la sută.

Problemele majore pe ramură sînt:

insuficiența cronică de materie primă autohtonă calitativă, ceea ce impune prelucrătorii să importe cca 35-70 la sută din carnea procesată;

lipsa subvențiilor în sectorul de producere a cărnii;

creditele cu o rată a dobînzii sporită.

Capacitatea medie anuală de prelucrare a semințelor oleaginoase constituie cca 300 mii tone. În afară de semințe de floarea-soarelui la fabrici se prelucrează și altă materie primă oleaginoasă, ca soia, muștarul, rapița etc.

În republică se produc anual 270-300 mii tone de semințe de floarea-soarelui, se exportă cca 100 mii tone. În țară rămîn 170-200 mii tone de semințe, care acoperă necesitățile republicii, 120-130 tone semințe sau 40-50 mii tone de ulei și o parte de ulei pentru export.

Capacitatea de producție a celor 5 fabrici de zahăr, care funcționează, din cele 9 existente, permite industrializarea a circa 2,0 mil.tone de sfeclă de zahăr într-o perioadă de funcționare de 100-110 zile și producerea anuală a 200-250 mii tone de zahăr din sfeclă. Necesitatea populației în zahăr și a industriei prelucrătoare în sfeclă de zahăr este satisfăcută integral din contul producției autohtone. Circa 20,0 la sută din zahărul produs se exportă.

Din cauza lipsei de materie primă, capacitățile industriei zahărului se utilizează la nivel de 40-60 la sută. Producerea anuală a zahărului din sfeclă pentru această perioadă a scăzut de la 210 pînă la 115 mii tone.

Ramura panificației este prezentată de 6 întreprinderi mari și de mai multe brutării mici și mijlocii de importanță locală. Întreprinderile mari dispun de o capacitate de producere a pîinii și a produselor de panificație în volum de 250 mii tone anual. În prezent utilizarea capacităților constituie 30-40 la sută.

Industria drojdiilor este reprezentată de Î.M. "Fabrica de drojdii din Chișinău" S.A. cu o capacitate anuală de 5,4 mii tone. Întreprinderea produce drojdii pentru industria de panificație și, evident, depinde, în mare măsură, de activitatea acesteia. O parte din drojdii se comercializează pentru satisfacerea cerințelor populației și acest segment al pieței este comparativ constant. Problema de bază a ramurii constă în procurarea și depozitarea melasei – materie primă pentru producerea drojdiilor.

Ramura de parfumerie și cosmetică este prezentată de S.A. "Viorica-Cosmetic". Pe parcursul ultimilor ani volumele de producție au atins nivelul de 10 mil. bucăți. Problema-cheie pentru îmbunătățirea situației în ramură este promovarea exportului, sporirea competitivității și diversificarea sortimentului producției.

6.5.2. Prioritățile de perspectivă ale industriei alimentare

Dată fiind tendința de majorare a volumelor de producție agricolă, în industria alimentară va spori volumul de prelucrare a materiei prime și de fabricare a producției. Corespunzător, vor crește și indicii valorici. În scopul satisfacerii cerințelor pieței cu produse competitive, eforturile întreprinderilor ramurale se vor axa pe :

diversificarea sortimentelor cu destinație generală și specială, în conformitate cu cerințele pieței interne și ale celei externe;

elaborarea și implementarea unor tehnologii calitativ noi, care să corespundă cerințelor fiziologice, inclusiv de fabricare a produselor de larg consum, a celor destinate alimentației copiilor și a produselor cu efect curativ-profilactoriu;

folosirea produselor secundare, obținute din activitatea întreprinderilor, la fabricarea produselor alimentare valoroase;

reducerea costului produselor finite prin amplasarea rațională a sectoarelor de producere și de

colectare a materiei prime, integrarea producătorilor și a procesatorilor, re tehnologizarea și folosirea utilajelor cu un consum redus de energie;

atragera în câmpul muncii a populației rurale prin acordarea posibilității de instruire profesională.

În perioada de referință întreprinderile prelucrătoare vor efectua acțiuni de restructurare individuale în plan organizatoric și economico-financiar. Restructurarea va cuprinde următoarele acțiuni:

asocierea generală a întreprinderilor după criterii de profil, interes economic etc. (holding, concern, asociație);

integrarea procesatorilor cu producătorii de materie primă agricolă pe principii de parteneriat.

În ramura de producere a laptelui-marfă, fiind una prioritară, va continua sporirea volumelor de producție, asigurând pînă în anul 2015 totalmente întreprinderile prelucrătoare cu materia primă necesară. În scopul aprovizionării populației cu produse lactate de calitate, sectorul primar își va concentra activitatea spre sporirea volumelor de producție, iar întreprinderile ramurale spre colectarea și procesarea integrală a materiei prime propuse.

Pe parcursul ultimilor 3 ani în ramură se înregistrează o tendință de asociere a unităților de specialitate, de creare a unor întreprinderi mixte, specializate în fabricarea unor produse solicitate pe piața internă și pe cea externă.

În scopul sporirii volumelor de carne, acțiunile Guvernului, precum și cele ale întreprinderilor de procesare a cărnii, vor fi direcționate spre revitalizarea unor complexe de producere a cărnii de porcine și a fabricilor avicole, fapt ce va permite asigurarea pînă în anul 2015 a pieței interne cu carne autohtonă.

Prezenta Strategie prevede forme și metode de conlucrare a întreprinderilor de procesare a florii-soarelui cu producătorii primari, prin optimizarea suprafețelor cultivate și sporirea roadei de semințe oleaginoase la 1 hectar.

În dezvoltarea ramurii uleiului pînă în 2015 se prevede majorarea producerii florii-soarelui pentru prelucrare industrială în cantitățile necesare acoperirii cerințelor pieței interne și pentru export.

Totodată, capacitățile de producție existente dispun de posibilități pentru procesarea rapiței atît în ulei alimentar, cît și în biocombustibil.

Redresarea situației create în complexul de sfeclă și zahăr va fi efectuată prin elaborarea și promovarea unei politici naționale prioritare în acest domeniu, ce va include măsuri de susținere a producătorului de sfeclă și de modernizare a întreprinderilor de procesare.

În ramura de drojdii pînă în anul 2015 se prevede sporirea producerii drojdiilor, utilizarea capacităților de producție sută la sută și îmbunătățirea calității produsului, obținerea drojdiilor cu umiditatea maximă de 67 la sută, stabilitate minimă de 100 ore și termen de păstrare de 30 de zile.

6.5.3. Politicile și reformele sectoriale

În scopul facilitării activității întreprinderilor industriei alimentare va fi aplicat și în continuare mecanismul de conciliere reciprocă a creditorilor cu întreprinderile, prin intermediul semnării acordurilor-memorandum cu Consiliul Creditorilor.

Ținînd cont de [Hotărîrea Guvernului nr.1121 din 23 august 2002](#), prin care a fost aprobat Regulamentul privind pregătirea procesului de convertire în acțiuni a datoriilor creditoare față de stat, pe viitor va fi examinată lista societăților pe acțiuni, ce vor fi propuse pentru convertirea datoriilor în acțiuni.

6.5.4. Politica investițională în industria alimentară

În scopul asigurării dezvoltării ramurilor din cadrul industriei alimentare vor fi întreprinse măsuri de perfecționare a cadrului economico-legislativ și juridic, de susținere a antreprenoriatului și investitorilor.

Prioritățile investiționale în ramurile industriei alimentare sînt:

renovarea utilajului, procurarea tehnologiilor performante și implementarea lor în producție;
reciclarea specialiștilor, înzestrarea întreprinderilor cu tehnică informațională de performanță;
formarea echipelor de marketing pentru studierea profundă a piețelor de desfacere;
implementarea sistemelor de management al calității conform fond. ISO-9000.

6.6. Dezvoltarea altor ramuri ale sectorului agroalimentar

Ponderea culturilor cerealiere și leguminoase în total pe suprafețele însămânțate cu culturi agricole se preconizează la nivel de 62,0 la sută în anul 2006 și 62,9 la sută în 2015. Conform calculului și analizei rezultatelor activității din ultimii ani, necesarul de cereale al Republicii Moldova constituie 3 – 3,5 mil.tone, inclusiv 450-500 mii tone de cereale cu destinație alimentară. În afară de utilizarea cerealelor în calitate de producție alimentară și furajeră în perioada implementării Strategiei se pune sarcina substituirii, prin contribuția culturilor cerealiere și a celor tehnice, a combustibilului lichid. Se preconizează ca pînă la 30% din volumul total al acestor culturi să fie prelucrat cu scopul *obținerii etanolului și uleiurilor tehnice*.

Pornind de la necesitățile pieței interne și externe și utilizării mai complete a capacităților de producție existente, suprafața optimă de recoltare a culturilor cerealiere și leguminoase pe republică constituie 1030,0 mii ha care se va menține pînă în anul 2015.

Mărirea suprafețelor culturilor cerealiere se va efectua numai în cazul majorării numărului de capete în sectorul zootehnic sau a cotei de prelucrare în etanol.

Totodată, asigurarea cu furaje concentrate nu va fi limitată, dat fiind faptul că va spori ponderea culturilor furajere, ca orzul, mazărea și porumbul.

Schimbarea formelor de proprietate și distrugerea complexelor zootehnice mari a condus la modificarea componentelor de nutriție a animalelor și, prin urmare, s-a schimbat și structura producerii furajelor.

Restabilirea șeptelului de animale este necesară atît pentru asigurarea populației cu produse alimentare de origine animalieră, cît și a sectorului agrar cu îngrășăminte organice. Totodată, va fi folosit eficient surplusul de cerealiere pentru furaj, ce va aduce venit din vânzările de produse animaliere.

Cartoful, căruia îi revine un rol deosebit în alimentația omului, datorită compoziției chimice echilibrate, este numit, pe drept cuvînt "a doua pîine" și a devenit o cultură strategică, ce asigură securitatea alimentară a populației. Importanța economică a culturii cartofului rezultă din ponderea acestui produs în alimentația omului (cca 300 gr.zilnic), folosirea intensivă a terenurilor agricole și a forței de muncă, posibilitatea obținerii unor producții sporite și de venituri substanțiale.

Deși condițiile pedoclimatice ale Republicii Moldova nu sînt cele mai favorabile pentru cultivarea cartofului, experiența și tradițiile acumulate pe parcursul anilor în această ramură permit obținerea unei producții profitabile. Necesarul anual de acest produs al țării, pornind de la norma fiziologică de consum de 100 – 120 kg pe cap de locuitor, constituie 450 – 500 mii tone. Pentru asigurarea acestui volum de cartofi, anual trebuie plantate 40 – 45 mii ha, necesarul de cartofi de sîmînță constituind cca 100 – 120 mii tone.

În perioada anilor 1970-1990 Republica Moldova era un mare producător de uleiuri volatile și de plante medicinale. Suprafețele de cultivare a plantelor aromatice în această perioadă au constituit 18-20 mii ha. Anual se produceau 150-160 tone de uleiuri volatile și de alte produse de plante aromatice, inclusiv levănțică – pînă la 75-80 tone, șerlai – 30-35 tone, mărar – 25-30 tone, mentă rece 25 – 35 tone, fenicul 16 – 20 tone ș.a., majoritatea produselor aromatice exportîndu-se peste hotarele țării .

O dezvoltare respectivă avea și ramura plantelor medicinale. Suprafețele de cultivare constituiau cca 2 mii ha, anual se produceau peste 1000 t de produse vegetale de plante medicinale. O parte considerabilă de plante medicinale se colecta din flora spontană. În sfera de cultivare a plantelor medicinale activau două gospodării agricole specializate și șapte ocoluri silvice. Materia primă de plante medicinale se furniza preponderent în rețeaua farmaceutică a fostei URSS. Pe piața internă se folosea o cantitate neesențială din aceste produse vegetale (cca 10 – 15%).

Creșterea ovinelor este o ramură secundară a sectorului zootehnic, dar tradițională pentru populația din mediul rural al Moldovei. În plan strategic, volumul produselor obținute de la ovine nu va spori mult în următorii 10 ani. Acest sector asigură populației rurale obținerea unor produse alimentare caracteristice și preferate de ea, cum sînt brînză, carnea de miel, laptele de oaie și de capră, precum și producerea lînii, pielicelelor și pieilor pentru confecționarea articolelor industriale și de artizanat. Ovinele folosesc cel mai eficient furajele de pe pajiște și reziduurile fitotehnice, care nu pot fi folosite de alte specii de animale domestice.

Metodele de realizare a obiectivelor strategice prevăd:

ameliorarea fondului genetic din contul implementării în masă a tipurilor noi de ovine cu producție performantă;

îmbunătățirea bazei furajere a ovinelor prin colectarea nutrețurilor valoroase și folosirea lor în perioada iernatului, în special a silozului de porumb, fînului din lucernă și amestecului de plante cerealiere și leguminoase, precum și a furajelor proteice concentrate.

Piscicultura, reprezentată timp îndelungat de sectorul de stat, în condițiile pieței s-a dovedit a fi la fel de eficientă, totodată, păstrarea și dezvoltarea potențialului de producție (circa 8-10 mii tone anual) necesită eforturi financiare modeste, inclusiv din partea statului.

Cunicultura

Carnea de iepure este una dintre cele dietetice, dispune de costuri favorabile și poate fi utilizată de către cei mai pretențioși consumatori urbani, precum și de către cei din localitățile rurale, preponderent la grătar. Dacă actualmente volumul producției de carne de iepure este de 1,2 mii tone, în anii 2010 și 2015 ea va atinge cifra de 1,3 și, respectiv, 1,5 mii tone.

Apicultura

Albinele melifere participă la polenizarea încrucișată a culturilor agricole, sporind calitatea și cantitatea fructelor și a semințelor. Totodată, ele furnizează omului astfel de produse ca mierea, ceara, polenul, păstura, propolisul, lăptișorul de matcă, veninul de albine, care au un bogat conținut de substanțe biologice active și se folosesc pe larg în diferite industrii ale economiei naționale.

Una din principalele probleme ale apiculturii este păstrarea și ameliorarea genofondului, crearea noilor linii, elaborarea tehnologiilor moderne de exploatare a familiilor de albine și obținerea produselor apicole.

De aceea, este necesară organizarea unor stupine de selecție de prăsilă (pentru reproducerea mătcilor de rasă carpatină, roiurilor și familiilor de albine de rasă pură), precum și organizarea unor centre de achiziționare, prelucrare și comercializare a produselor apicole, atât la nivel republican cât și raional, care vor avea și destinația căutării noilor piețe de desfacere a produselor apicole în țară și peste hotare.

7. IMPLEMENTAREA STRATEGIEI, MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA REZULTATELOR

7.1. Obiectivele sistemului de monitorizare și evaluare

Avînd în vedere multitudinea acțiunilor întreprinse întru atingerea obiectivelor Strategiei, sistemul de monitorizare și evaluare a rezultatelor trebuie să fie organizat în baza unei structuri ministeriale speciale de supraveghere, care va activa în baza informațiilor operative, reflectate sub aspecte teritorial, ramural, de țintă, fixată etc.

În calitate de obiective principale ale sistemului de monitorizare sînt evidențiate:

reflectarea corectă și univocă a rezultatelor implementării Strategiei;

evidențierea și evaluarea obiectivă a neajunsurilor și lacunelor implementării Strategiei în contexte teritorial și/sau ramural;

elaborarea propunerilor privind înlăturarea neajunsurilor nominalizate și prezentarea acestor propuneri organelor abilitate cu drepturi decizionale.

7.2. Indicatori de monitorizare și evaluare

Prezenta Strategie este bazată pe direcții foarte diversificate de activitate, drept consecință rezultatele obținute nu pot fi reflectate prin aplicarea unui singur indicator de monitorizare, ci numai prin sistemul de indicatori.

Fiind exploatat și ierarhizat în conformitate cu clasificarea obiectivelor și măsurilor prioritare, sistemul indicatorilor de monitorizare (evaluare) include următorii indicatori:

1) asigurarea unui mediu de afaceri favorabil:

investiții în capitalul fix, mil.lei, inclusiv pe forme de proprietate: publică; privată; mixtă (privată + publică); străine și autohtone;

numărul de întreprinderi nou-create, inclusiv mici și mijlocii;

ponderea sectorului rural în PIB, mil. lei / %;

2) eficientizarea sectorului agroalimentar:

- volumul producției agricole, mil. lei;
- volumul profitului net (pierderilor) obținut de agenții economici în sectorul agrar, mil. lei;
- volumul producției în industria alimentară, mil. lei;
- volumul profitului net (pierderilor) obținut de agenții economici în sectorul industriei alimentare, mil. lei;
- volumul exporturilor produselor agroalimentare;
- suprafața terenurilor agricole degradate, mii ha;
- suprafețele irigate, mii ha;
- suprafețele nou-împădurite, mii ha;
- investiții publice în protecția resurselor naturale;
- numărul de localități rurale implicate în colaborarea internațională;
- numărul comunităților rurale care au adoptat planuri de dezvoltare;
- îmbunătățirea infrastructurii rurale:
- numărul locuințelor asigurate cu apă potabilă din apeduct, canalizare, gaze naturale, telefon;
- drumuri locale cu acoperire rigidă, mii km;
- investiții publice în aprovizionarea cu apă și canalizare; aprovizionarea cu gaze; asigurarea cu posturi telefonice; drumuri locale.

7.3. Surse informaționale și instrumente de monitorizare și evaluare

Pentru monitorizarea și evaluarea adecvată a procesului de implementare a prezentei Strategii în spațiul rural sînt preconizate mai multe surse informaționale, principalele din ele fiind:

- datele Biroului Național de Statistică;
- studiile recente privind sărăcia în spațiul rural al Republicii Moldova, susținute de PNUD și Banca Mondială;

- recensămîntul general agricol, ca sursă de bază a informației complete privind starea și potențialul sectorului agrar al țării în noile condiții economice;

- materialele informative și analitice ale proiectelor finanțate de către alte instituții financiare internaționale (UNICEF, USAID, TACIS etc.).

Mecanismele de monitorizare și instrumentarul de aplicare a acestora necesită elaborarea de abordări metodice privind implementarea și monitorizarea Strategiei. Fiind adaptate la condițiile complicate de astăzi, aceste abordări metodice trebuie să reflecte atît aspectul teritorial al implementării, cît și pe cel ramural.

8. RISCURI ÎN IMPLEMENTAREA STRATEGIEI

Orice strategie economică în procesul de implementare se confruntă cu mai multe obstacole, recunoașterea cărora constituie o condiție necesară de eliminare cît mai reușită a acestor fenomene nedorite.

8.1. Factori interni

Cea mai mare parte a piedicilor privind realizarea Strategiei, în opinia specialiștilor, o constituie existența așa-numitelor riscuri interne.

În contextul factorilor de producere, aceste riscuri sînt stipulate de:

- lipsa de coerență în acțiunile guvernamentale în spațiul rural;
- imperfecțiunea managerială a participanților la implementarea Strategiei;
- insuficiența resurselor financiare pentru activitățile planificate de Strategie;
- ignorarea finalizării reformelor în sectorul agrar al economiei naționale.

Depășirea acestor riscuri necesită aplicarea unor măsuri de asistență tehnică și financiară în scopul perfecționării factorului uman din spațiul rural al țării.

8.2. Factori externi

Deoarece implicarea Republicii Moldova în procesul mondial de activitate economică devine tot mai evidentă (drept confirmare poate servi faptul că Republica Moldova participă activ în activitatea a peste 300 de organizații internaționale), asupra economiei naționale influențează tot mai mult fenomenul riscurilor externe. Fiind clasificate pe niveluri ierarhice, conform consecințelor posibile de influență negativă, aceste riscuri sînt:

- instabilitatea politică și economică din regiune și din principalele țări partenere;
- conjuncturile nefavorabile pe piețele internaționale;
- stoparea creditării externe;
- stoparea finanțării proiectelor și programelor de dezvoltare în spațiul rural etc.;
- exodul forței de muncă.